

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Rahanduse ja majandusteooria instituut

Majandusteooria õppetool

Kadi Märtson

**ÜKSIKISIKU TULUMAKSU ARENG NING OSAKAAL RIIGI  
JA KOHALIKE OMAVALITSUSTE EELARVETES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: professor Kaie Kerem

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,  
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Kadi Märtson.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 051173

Üliõpilase e-posti aadress: kadimartson@gmail.com

Juhendaja: professor Kaie Kerem

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

# SISUKORD

ABSTRAKT .....	3
SISSEJUHATUS .....	4
1. ÜKSİKISIKU TULUMAKS .....	6
1.1. Üksikisiku tulumaksu tekkelugu ja teoreetilised käsitlused .....	6
1.2. Üksikisiku tulumaksu tekkelugu ja areng Eestis .....	11
1.3. Eesti üksikisiku tulumaksu võrdlus Balti riikide ja Põhjamaadega .....	18
2. ÜKSİKISIKU TULUMAKSU OSAKAAL RIIGI JA KOHALIKE OMAVALITSUSTE EELARVETES AASTATEL 2010, 2012 JA 2014.....	25
2.1. Üksikisiku tulumaksu osakaal riigi eelarves.....	25
2.2. Üksikisiku tulumaksu osakaal kohalike omavalitsuste eelarvetes Rae ja Viimsi valla ning Loxsa linna näitel.....	28
KOKKUVÕTE .....	38
SUMMARY .....	41
VIIDATUD ALLIKAD .....	44

## **ABSTRAKT**

Antud töös uuriti üksikisiku tulumaksu teoreetilist poolt ja arengut Eestis võrdluses Balti riikide ning Põhjamaadega. Lisaks analüüsiti üksikisiku tulumaksu osakaalu Eesti riigi eelarve tuludes ning kohalike omavalitsuste eelarve tuludes Rae ja Viimsi valla ning Loxsa linna näitel. Töös kasutati uurimismeetodina andmeanalüüsi ja kirjeldavat statistikat.

Tööl oli kaks eesmärki. Esiteks välja selgitada, mis kriteeriumitele peab hea tulumaksusüsteem vastama ning mis on ühe või teise süsteemi eelised ja puudused. Teiseks selgitada välja üksikisiku tulumaksu laekumist mõjutavad tegurid nii riigi kui omavalitsuse eelarve tuludes.

Töö esimeses osas selgus, et nii progressiivsel kui proportsionaalsel tulumaksusüsteemil on omad eelised ja puudused. Selgeks sai asjaolu, et üksikisiku tulumaksul on lisaks eelarvetulude kogumisele tähtis roll kanda ka ühiskonna liikmete vahel võimalikult õiglasel ning efektiivsel sissetulekute jaotusel. Maksude puhul on oluline, et maksud oleksid riigile kergelt administreeritavad, maksumaksjale arusaadavad ja kooskõlas ühiskonna õiglustundega.

Töö teise osa tulemusena selgus, et kuigi riigi eelarves on üksikisiku tulumaksu osakaal kõikidest tegevustuludest vaid marginaalne osa, on riigi ja kohalike omavalitsuste eelarvetes üksikisiku tulumaksu osakaalul ja muutustel ühised mõjutajad: maksumaksjate arvu muutus ning keskmise brutopalgaga kasv.

Võttesõnad: üksikisiku tulumaks, riik, kohalik omavalitsus, eelarve.

## SISSEJUHATUS

Tänapäeval on maksud nii riigi kui kohalike omavalituste peamiseks tuluallikaks ning nendest laekunud vahenditega finantseeritakse erinevate valitsemistasandite tegevust.

Arenenud demokraatlikele heaoluriikidele on kõige olulisemaks tuluallikaks tulumaks. Tulumaks puudutab kõige tuntavamalt üksikisiku tegevusest laekuva tulu suurust, mistõttu on tulumaksu teemad üldjuhul ka erinevates maksupoliitilistes diskussioonides ja uuringutes valdaval positsioonil. Eestis oli tulumaksu temaatika eriti aktuaalne 2015.a alguses, kui valiti uut riigikogu koosseisu ning mil erinevad riigikokku pürgivad erakonnad püüdsid selgitada valimiskampaaniate raames erinevate maksusüsteemide eeliseid ja puudusi – Keskerakond oli selgelt astmelise ehk progressiivse tulumaksu poolt, Reformierakond pooldas jätkata proportsionaalse tulumaksusüsteemiga. Tulumaksu teema tähtsus ei tulene mitte ainult tulumaksu olulisusest riigi fiskaal-ja sotsiaalpoliitikale, vaid ka tema suurest mõjust maksukohustlaste käitumisele. (Tammert, 2005, lk 139) Lisaks eelarvetulude kogumisele on üksikisiku tulumaksul täita oluline roll ka ühiskonna liikmete vahel võimalikult õiglasel ning efektiivsel sissetulekute jaotusel. On oluline, et maksud oleksid riigile lihtsalt administreeritavad, maksumaksjale arusaadavad ja kooskõlas ühiskonna õiglustundega (Praxis. Valmislubaduste analüüs ...).

Antud töö teemaks on üksikisiku tulumaks ning tulumaksu laekumist mõjutavate tegurite analüüsimine nii riigi kui kohaliku omavalitsuste eelarves. Töö autorile teadaolevalt ei ole tulumaksu laekumise põhjuseid sellisel kujul varasemalt uurimistöodes analüüsitud.

Millistele kriteeriumitele peab hea maksusüsteem vastama? Mis tegurid mõjutavad üksikisiku tulumaksu laekumisi riigi ja kohalike omavalitsuste eelarvetes? Need on küsimused, millele käesoleva bakalaureusetööga soovitakse vastuseid leida.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on analüüsida Eesti riigieelarve ja kolme kohaliku omavalitsuse (Rae vald, Viimsi vald, Loxsa linn) üksikisiku tulumaksu ning välja selgitada, millised on üksikisiku tulumaksu laekumist mõjutavad tegurid. Eelpool toodud kohalikud omavalitsused on valitud põhjustel, et Rae ja Viimsi vald on mõlemad Harjumaal ühed kiiremini kasvavad vallavalitsused (sh nii eelarve tulude kui maksumaksjate arvu kasv). Loxsa linn seevastu on viimastel aastatel näidanud nii eelarve tuludes kui maksumaksjate arvus langustrendi.

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Iseloomustada üksikisiku tulumaksusüsteemi arengut maailmas ja Eestis;
- 2) Selgitada tulumaksu teoreetilist poolt ja selle komponente;
- 3) Analüüsida tulumaksusüsteemide erinevusi Balti riikides ja Põhjamaades;
- 4) Selgitada füüsilise isiku tulumaksu mõjutavad tegurid riigi eelarve tuludes;
- 5) Selgitada füüsilise isiku tulumaksu mõjutavad tegurid omavalitsuste eelarve tuludes Rae ja Viimsi valla ning Loxsa linna näitel.

Käesolevas bakalaureusetöös on seatud hüpoteesid järgnevalt:

- Tänapäevane proportsionaalne tulumaksusüsteem on Eestile sobiv.
- Üksikisiku tulumaks moodustab omavalitsuste eelarvete tuludes olulise osa.

Bakalaureusetöös kasutatakse uurimismeetodina statistilisi uurimismeetodeid. Kasutatakse nii kirjeldavat statistikat kui andmeanalüüsi. Andmetes põhineb töö autor eelkõige Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Statistikaameti ning Euroopa Komisjoni andmetele ja analüüsidele. Kohalike omavalitsuste eelarvete puhul on aluseks võetud omavalitsuste erinevate aastate eelarvete seletuskirjad. Andmeid on vaadeldud põhjalikumalt perioodil 2010-2014. Analüüsimisel on kasutatud tabelarvutusprogrammi MS Excel.

Töö kirjutamisel on kasutatud võimalikult uut informatsiooni, sest maksuseadused muutuvad ajas väga kiiresti. Seetõttu on kasutatud informatsiooni algallikana ka palju internetis leiduvat materjali.

Töö esimeses peatükis käsitletakse üksikisiku tulumaksu teket ja arengut maailmas. Analüüsitud on erinevate maksuteoreetikute ja majandusteadlaste teoreetilisi käsitlusi erinevate maksusüsteemide osas. Välja on toodud ka hea maksusüsteemi kriteeriumid. Põhjalikumalt on käsitletud progressiivset ja proportsionaalset maksusüsteemi. Antud peatükis on pikemalt peatutud ka Eesti tulumaksusüsteemi arengul selle tekkest kuni käesoleva aastani. Analüüsitud on ka tulumaksusüsteemide erinevusi Balti riikides ja Põhjamaades.

Töö teises peatükis analüüsitakse põhjalikumalt Eesti riigi eelarve tulusid, täpsemalt üksikisiku tulumaksu osa selles ning selgitatakse välja kõige suuremad tulumaksu laekumise mõjutajad. Lisaks analüüsitakse kolme Harjumaa omavalitsuse: Rae ja Viimsi valla ning Loxsa linna eelarve tulusid ning üksikisiku tulumaksu osa nendes ning hinnatakse omavalitsuste eelarve tuludesse laekuva üksikisiku tulumaksu kõige enam mõjutavaid tegureid.

Töö autor avaldab töö valmimisele kaasa aitamise eest tänu professor Kaie Keremile.

# 1. ÜKSİKISIKU TULUMAKS

## 1.1. Üksikisiku tulumaksu tekkelugu ja teoreetilised käsitlused

Erinevaid makse on inimesed maksnud juba tuhandeid aastaid. Makse koguti juba enne meie ajaarvamist Vana-Kreekas, Roomas, Hiinas, Pärsias jm. Enamasti maksustati omandit ja isikuid. Laialt levinud oli isikumaks. Algselt tasuti makse valdavalt natuuras. Kuna maksude kogumine oli aga küllaltki tülikas, siis müüsid valitsejad tihti oma maksuvõtmise õiguse maksurentnikule, kes tasus valitsejale korraga mingi kindla summa ja korraldas seejärel ise maksude sissenõudmist oma äranägemise järgi. Majandussuhete areenile ilmusid maksud riigi tekkimisel. Riigid vajasisid oma ülesannete täitmiseks raha. Pikalt peeti makse riigi erakorraliseks tuluks. Maksude osakaal riigi eelarves kasvas seoses kapitalistliku majandusmudeli arenguga, mil maksud omandasid rahalise iseloomu. (Lillemets, 2006)

Tulumaks võeti esimest korda kasutusele 19.saj algul ning see kehtestati riikide erakordselt suurte sõjakulude katmiseks. Esimene katse tulumaksu juurutamiseks tehti Inglismaal 1799.a ja selle tingis sõda Prantsusmaaga. Maks tühistati kohe pärast Waterloo lahingu võitu prantslaste üle 1816.a. Maksuna tuli tasuda 10% tuludest, mis laekusid varalt, käsitööst, kaubandusest ja teenindusest. Seoses riigieelarve raskustega (laste töö ja orjuse lõpetamine, infrastruktuuri ehitamine jms) kehtestati tulumaks uuesti ajutise maksuna 1842.a ja sellisena ta jäigi kehtima (kehtestati igal eelarveaastal uuesti). 1909.a lisandus supermaks rikastele – tulumaks muutus progresseeruvaks. (Tammert, 2006)

Ajutiselt kehtestati tulumaks ka Rootsis 1812.a, kus see kehtis vaid 2 aastat. Püsivalt kehtestati tulumaks 1842.a Austria-Ungari Kuningriigis. Kui esialgu nõuti tulumaksu vaid suure sissetulekuga isikutelt, siis koos riikide investeeringute kasvuga infrastruktuuri laienes ka tulumaksubaas ning seda hakati kinni pidama töötajatele väljamakstavalt palgalt – nn allikamaks. (Tammert, 2005, lk 139)

Allikamaksu tuntuimaks juurutajaks sai Otto von Bismarck, kes võttis selle maksu täies ulatuses kasutusele Preisimaal 19.saj 70ndail aastail. Tulumaksu tähtsuse järgmised tõusud olid seotud I ja II Maailmasõjaga, mil riikide vajadused täiendavate tulude järele kasvasid järsult. Tulumaksu osatähtsuse kasv jätkus ka pärast II Maailmasõda. Selle jätkuva kasvu põhjuseks oli tööstusrevolutsioon ja sellest tingitud tööviljakuse kasv, mis omakorda tähendas töötajate

reaaltulu kasvu. Tulumaksu osatähtsus saavutas kõrgpunkti 20.saj 80ndail aastail, pärast mida seoses naftakriisidest tekkinud majandusraskustega peatus tulumaksu osakaalu kasv riigituludes ja maksukohustlase tulubaasis. Paljud arenenud tööstusriigid jõudsid olukorda, kus nominaalsed maksumäärad olid väga kõrged ja poliitilistel põhjustel tehti väga palju erandeid ja soodustusi maksukohustlaste erinevatele gruppidele. See olukord muutis tegeliku maksubaasi pea olematuks. Tulemuseks oli süsteemitus, mis tõstis maksu administreerimise kulud riikidele väga suureks, põhjustas suurt ebaõiglust maksukoormuse jagunemisel ning pingestas avalikke suhteid. Uuesti algas tulumaksu uuenemine USA-st, kus pandi paika uue kontseptsiooni põhimõtted – madal määr, lai maksubaas ja suur neutraalsus. (Tammert, 2005, lk 140)

Tänapäeval on maksud nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste peamiseks tuluallikaks ning nendest laekunud vahenditega finantseeritakse erinevate valitsemistasandite tegevust. See, milline maks on riigi kõige olulisemaks tuluallikaks, varieerub ja sõltub palju riigi arengutasemest, tegevuskeskkonnast ja majanduspoliitikast.

Tulumaks on muutunud väga oluliseks tuluallikaks arenenud demokraatlikele heaoluriikidele. Samas mõjutab tulumaks kõige tuntavamalt isiku tegevusest laekuva tulu suurust ja on seetõttu ka maksupoliitilistes diskussioonides ja uuringutes tulumaksuga seotud küsimused valitseval positsioonil. See tuleneb tulumaksu suurest mõjust maksukohustlaste käitumisele. (Tammert, 2005, lk 139) Üksikisiku tulumaksul on lisaks eelarvetulude kogumisele oluline roll ka ühiskonna liikmete vahel võimalikult õiglasel ning efektiivsel sissetulekute jaotusel. Maksude puhul peetakse üldiselt silmas, et need oleksid riigile lihtsalt administreeritavad, maksumaksjale arusaadavad ja kooskõlas ühiskonna õiglustundega. (Praxis. Valmislubaduste analüüs ...)

Inglise majandusteadlane Adam Smith (1723–1790) on oma põhiteoses "Rahvaste rikkus" sõnastanud maksude neli põhiouet järgmiselt (Smith, 1904):

- "igäht tuleb maksustada vastavalt tema varale ja sissetulekule" (maksevõimelisuse printsiip);
- "igäuks peab teadma, kui palju, kus, kuidas ja millal ta peab maksu maksuma" (määratletuse printsiip);
- "maksu maksmine peab olema korraldatud maksumaksjale võimalikult sobivalt" (mugavuse printsiip);
- "maksustamiskulud peavad olema minimaalsed" (odavuse printsiip).



Tulumaksusüsteemide lihtsustamine on arenenud riikides viimastel aastatel üks olulisemaid maksureformi eesmärke. Tulumaksusüsteemi lihtsust on peetud hea maksupoliitika üheks oluliseks kriteeriumiks. (Tran-Nami, Evans 2011) Hästi toimiva maksupoliitika jaoks on ka oluline, et maksusüsteem looks optimaalse tasakaalu majandusliku õigluse ja efektiivsuse vahel. Ameerika majandusteadlane Richard Goody on oma raamatus *The individual Income Tax* välja toonud: "Usk, et üksikisiku tulumaks on kõige õiglasem maks, tuleneb veendumusest, et see on kõige paremini kooskõlas inimese võimega maksta maksu" (1976, lk 11). Samuti peab näiteks Musgrave maksude iseloomustamisel tähtsaks maksukoormuse jaotumist õiglaselt, vastavalt igäihe õiglasele osale (1987, lk 207).

Kuigi maksusüsteeme püütakse luua võimalikult õiglaseid, ei saa üle ega ümber asjaolust, et tulu maksustamise negatiivseks omaduseks on tema üleüldine halb mõju inimese töötahtele, mille tingib suur vahe töövõtja poolt kättesaadava ja tööandja poolt väljamakstava summa vahel. Ja see põhjustab olukordi, kus nii töövõtjad kui ka tööandjad on tihti oma tulude suurendamise nimel valmis varjama ülekantavat tulu ning tegutsema nõ poollegaalselt. (Tammert, 2005, lk 139)

Üheks oluliseks nüansiks ükskõik millise tulumaksusüsteemi puhul on süsteemi lihtsus ja haldamine. Tulumaksusüsteemi haldamine on äärmiselt töömahukas, kuna arvestust tuleb pidada iga maksukohustlase ja temale laekuvate tuluallikate kohta. Selline arvestus eeldab aga riikide arenenud haldussuutlikkust, mille realiseerimist on küll oluliselt kergendanud arenev infotehnoloogia, kuid siiski on tulumaksu käigus hoidmine kulukas nii maksukohustlasele kui ka maksukogujale. (Ibid.)

Keeruliste tulumaksusüsteemide puhul on oht, et need võivad tekitada segaseid arusaamu rakendamisest ja kokkuvõttes soodustada maksudest kõrvale hiilimist (Keen 2006, lk 29). Eriti puudutab see keskmisest suurema sissetulekuga inimesi, kellel on olemas oskused teadlikult oma tulusid varjata (Keen 2006, lk 22-23). Ka Diamond ja Saez (2011, lk 172-178) viitavad asjaolule, et suurema tulu saajad reageerivad maksumuudatustele vaid muudatustega tulude deklareerimises ja maksudest kõrvale hiilimises. Lihtsam maksusüsteemi haldamine ja parem mõistetavus võivad kokkuvõttes tagada üksikisikute maksukuulekuse kasvu (Bird, Zolt 2011, lk 1693).

Lisaks sellele, et maksusüsteemi puhul on olulised nii süsteemi lihtsus kui haldamine, on tähtis, et maksusüsteem aitaks parandada ka inimeste heaolu. Progressiivne maksusüsteem võib endaga kaasa tuua mitmeid majanduslikult positiivseid mõjusid läbi selle, et ta aitab

inimeste vahel tulusid ümber jaotades ühiskonnas ebavõrdsust vähendada (Lewkowicz-Grzegorzcyk 2012, lk 125, 127). Staher'i poolt läbi viidud tööjõumaksustamise mõjude analüüsi tulemusest selgub, et progressiivsuse suurendamine toob endaga kaasa tööjõupakkumise kasvu ning üksikisikute maksukoormuse ümberjaotamine toob endaga kaasa kogu ühiskonna heaolu suurenemise. Tööjõupakkumise suurenemise põhjuseks arvatakse olevat asjaolu, et üksikisikud, kes kuuluvad erinevatesse tulugruppidesse, reageerivad ka sissetulekute muutustele erinevalt (Staher 2008, lk 3, 31). Nii näiteks märgivad Diamond ja Saez (2011, lk 172 -178), et kõrgema maksumäära ning maksumäära progressiivsuse tõstmine suurema tulu saajatele ei mõjuta märkimisväärselt nende töötahet, sest kõrgema tulu saajatele ei ole maksutase töökoha valikul otsustav. Seega kokkuvõttes on ka antud töö autor seisukohal, et suurema tulu saajatele kõrgema maksumäära kehtestamine ei tohiks nende heaolu oluliselt vähendada.

Erinevad maksuteoreetikud ja majandusteadlased on välja käinud erinevaid teooriaid, kuidas võiksid optimaalsed maksusüsteemid üles ehitatud olla. Töö autor toob siinkohal välja nendest ehk kõige kuulsama maksuteoreetiku Mirrlees'i (1971) seisukoha, et efektiivse ning samas õiglase maksusüsteemi mudelina töötab süsteem, kus suhteliselt kõige vähem makse peaksid maksma väga madala ja väga kõrge sissetulekuga isikud. Selliselt jaotub maksukoorem peamiselt keskklassile. Mirrlees on seisukohal, et ülikaste suhteliselt väiksem maksukoormus võiks viia ühiskonna heaolu tõusule. Mirrlees'i sõnul oleks selline süsteem ideaalseks maksusüsteemiks sotsiaalselt tugevas riigis. Küll on aga sellist tulumaksusüsteemi demokraatia tingimustes peaaegu võimatu teostada, sest keskklass moodustab valijaskonna kõige aktiivsema osa.

Eeltoodust lähtuvalt on tulumaksusüsteemidel kanda tähtis osa tulude ümberjagajana ning nimetatud ülesande täitmise efektiivsus sõltub juba iga riigi poolt rakendatud kindlast tulumaksusüsteemist. Töö autor on seisukohal, et erinevate maksumuudatustega ei tohiks suureneda füüsiliste isikute netotulude erinevused ning lähtutakse pigem madalapalgaliste maksukoormuse leevendamisest.

Vastavalt sellele, kuidas maksumäär ja maksuvabastused sõltuvad maksustatavast summast, liigitatakse maksusüsteemid maksumäära alusel maailmas järgmiselt: (Hagelberg 2007, lk 142):

1. proportsionaalseks;
2. progressiivseks;

### 3. regressiivseks.

Maksusüsteemi võib pidada proportsionaalseks, kui keskmine maksumäär on konstantne, progressiivseks, kui keskmine maksumäär kasvab tulu suurenedes ning regressiivseks, kui keskmine maksumäär väheneb tulu suurenedes (Kuan Chen 2012, lk 28). Järgnevalt selgitab töö autor kõiki kolme maksusüsteemi lähemalt.

Proportsionaalne tulumaksusüsteem tähendab, et maksuks läheb igalt summalt teatud kindel osa: nii suure, keskmise kui ka väikese sissetulekuga inimestele kehtib proportsionaalselt ühesugune tulumaksumäär. Päris puhtal kujul proportsionaalset tulumaksusüsteemi saavutada on väga raske, sest see tähendaks ühe maksumäära kasutamist ilma ühegi mahaarvamiseta. Praktiliselt igas riigis kehtib aga maksuvaba tulu. Rakendatakse seda erinevalt – kas maksustavast tulust tehtava mahaarvamise näol või nullmaksumäära näol. Maksuvaba tulu olemasolu teeb aga taolise proportsionaalse tulumaksusüsteemi sisuliselt progressiivseks tulumaksusüsteemiks. Maksuvaba tulul on sealjuures kaks suuremat eesmärki. Esiteks jätta inimesele kätte toimetulekuks vajalik minimaalne sissetulek ja teiseks vähendada oluliselt maksude haldamise kulusid, sest enamus väikese sissetulekuga inimestest jääb seeläbi maksumaksjate ringist välja. Ka Owens'i (2006, lk 146) arvates ei ole ükski maksusüsteem täiel määral proportsionaalne, sest iga tulumaksusüsteem sisaldab mahaarvamisi. Seega vaatamata asjaolule, et Eestis on rakendatud proportsionaalne tulumaksusüsteem, on tänu täiendavate maksuvabastustele maksusüsteem progresseeruv. Ka Keen usub, et proportsionaalses tulumaksusüsteemis on tegelikult kaks piirmäära, millest üks on 0% (Keen 2006, lk 28). Leidub ka vastupidiseid käsitlusi, mille järgi maksuvaba tulu maksuastmeks siiski ei loeta, kuna maksuvaba tulu ja maksumäär on erinevad maksuelemendid. Maksuvaba tulu ei peeta maksumäära osaks, vaid kuulub tulumaksusüsteemi juurde ning tegemist on maksustatavat tulu vähendava elemendiga. Vastasel juhul maailmas ei olekski ühtegi proportsionaalse tulumaksuga riiki (Lehis 2013, lk 6). Töö autori seisukoht ühtib viimase käsitlusega, sest vastasel juhul saaks proportsionaalse määraga tulumaksust rääkida vaid kui puhtalt teoreetilisest kontseptsioonist.

Progressiivse tulumaksusüsteemi korral on nende isikute maksumäär kõrgem, kes teenivad suuremat tulu. Tänapäeval on progressiivne tulumaksusüsteem maailmas laialt kasutusel (Lim, Hyun 2006, lk 117). Seda peetakse efektiivseks vahendiks vähendamaks majanduslikku ebavõrdsust riigis. Ka Jacobs'i (2007) poolt läbi viidud uuringus maksukoormuse osas selgus, et progressiivne tulumaksusüsteem aitab efektiivsemalt saavutada

ümberjaotatavaid eesmärke. Erinevates riikides kehtivad ka rohked maksuerandid, mis muudavadki tulumaksusüsteemi keerulisemaks (Alm, Melnik 2005, lk 77). Nii mõnedki progresseeruva maksusüsteemiga riigid, sh näiteks Põhjamaad, on viimastel aastatel seadnud endale eesmärgiks mahaarvamiste vähendamise, saavutamaks tulumaksusüsteemi lihtsust ja läbipaistvust (Małecka-Ziemińska 2008, lk 27). Ka Keen (2006, lk 29) on nõus, et maksusüsteemi keerukus on pigem tingitud rohketest maksubaasi kitsendavatest maksuvabastustest.

Regressiivne maksustamine seisneb selles, et „mida rohkem teenid, seda vähem tulumaksu maksad“. Madalama sissetulekuga inimestele kehtib kõrgem maksumäär kui kõrgema sissetulekuga inimestele. Kuna regressiivset tulumaksu süsteemi kasutatakse üsna harva, siis antud maksustamise süsteemi käesolevas töös antud peatükis ja edaspidi detailsemalt ei käsitleta.

## **1.2. Üksikisiku tulumaksu tekkelugu ja areng Eestis**

Eesti maksusüsteemi ajalugu on üsna lühike. Ajutine Valitsus alustas 1918.a oma tegevust peaaegu täiesti tühja kassaga. Tuli võtta välis- ja siselaene ning asuda tulumaksusüsteemi rajamisele. 1918/1919 maksuaastaks kehtestatud tulumaksuseadus oli veel üsna puudulik ja ebaühtlane. Kuid juba 12.aprillil 1920.a kehtestatud tulumaksuseadus jäi mõningate muudatustega kehtima pikemaks ajaks. Tulumaksu seaduse järgi maksustati kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kellel Eesti piirides oli tuluallikaid. Tööliste (peamiselt kehalist tööd tegevad) ja teenistujate (kes ei tee füüsilist tööd) palgast peeti tulumaks kinni igas kuus tööandja juures. Eraasutustes oli see kinnipidamine tööandjale kohustuslik ainult siis, kui teenistujate vähemalt kuuks ajaks palgatute arv oli üle kümne. Esialgu oli maksu suuruseks 5% palgast. Hiljem aga määras protsendi igaks aastaks rahandusminister, kuulutades sellest Riigi Teatajas. (Mäekask, 1999, lk 155-156)

Maksustamisest olid vabad riigikassa ja omavalitsusasutuste poolt ülalpeetavad asutused, sealhulgas hariduslike, kunstiliste ja heategevate seltside poolt ülalpeetavad asutused, millel polnud ärilist iseloomu. Maksudest olid vabad ka tööliste abikaasad. 1924.a kuulusid maksudest vabastamisele ka ühistegelikud asutused juhul kui maksustatav tulu oli alla 120 000 marga aastas. (Mäekask, 1999, lk 157; Eesti mark oli Eesti rahaühik aastail 1918–1927; Eesti raha ajalugu ...) Tulu suurusest olenemata olid tulumaksust vabastatud ka ühispiimatalitused.

Samuti olid tulumaksust vabastatud kõik erinevat liiki pensionid. Maksustamisel ei võetud arvesse ühekordseid päranduslikke tulusid, tulu varanduse müügist, ka võlgade tasumisest saadud summasid.

1924.a 16.detsembrist mindi üle progressiivsele tulumaksusüsteemile, mida määrati 5%-st 36%-ni. Tulumaksuvaba miinimum oli 200 marka. Tulude puhul kuni 200 000 margani lubati maksumaksja palvel maksu alandamist kuni 50% ulatuses kui viimane tõestas enda või oma perekonnaliikme kannatamise haiguse või mõne õnnetusjuhtumi tõttu. Ka võis maksumaksja taotleda maksu alandamist, kui võrreldes maksuaastale eelnenud aastaga oli mingite õnnetute juhtumiste tõttu tema tulu vähenenud enam kui 25%. Maksustamise aluseks oli deklaratsioonisüsteem. Aruandvate ettevõtete kohta oli kehtestatud maksustamise piir: maksu suurus ei tohtinud ületada 1/4 maksustatavast tulust ja maksu mahaarvamisel üle jäänud kasu ei võinud olla alla 5% põhikapitalist. (Mäekask, 1999, lk 157)

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi tulumaksusüsteemi hakati üles ehitama 1989.a lõpus Eesti NSV poolt vastu võetud Maksukorralduse seaduse alusel. See seadus oli nõ raamseadus, mis määras, milliseid makse tohib kehtestada. Vana, NSVL ajast pärit maksusüsteem ei saanud olla vastuvõetav turumajanduse poole püüdlevale riigile ning uue tulumaksusüsteemi loomisega püütigi luua kõikidele ettevõtetele võrdsed võimalused sõltumata nende omandivormist ja toodetava kauba liigist. Kui seni eraldati pensionideks raha riigieelarvest, siis uus sotsiaalmaks laekus otse sotsiaalfondi, mille raha ei tarvitatud eelarvekulude katteks. Uute tulumaksumääradega nihutati maksukoorem suurema sissetulekuga inimestele, vähendades samaaegselt väikese sissetulekuga inimeste makse. Uute maksudega taheti kindlustada ka püsivad tuluallikad kohalikele omavalitsustele. (Ibid.)

Kui aastatel 1991-1992 kehtis Eestis klassikaline progresseeruv tulumaks (maksumäärad 16%, 25% ja 35%), siis juba 1992.a asendus see ühtse 35%-lise maksumääraga. (Tammert, 2005, lk 176).

Uus tulumaksuseadus, millesse oli koondatud nii füüsiliste isikute kui ka juriidiliste isikute tulu maksustamine kõigist allikatest, võeti vastu juba Eesti Vabariigi Riigikogu poolt ja see jõustus 1.jaanuaril 1994 (Tammert, 2006).

Aastal 1994 sai Eestist esimene riik Euroopas, kes kehtestas proportsionaalse tulumaksu ühtse maksumääraga 26%. 1994-2004.a kehtis nii ettevõtetele kui füüsilistele isikutele ühtne tulumaksumäär 26% ning tulu maksustamise põhimõtted sätestati ühes seaduses. (Maksusüsteemide lihtsustamine ...) Võib öelda, et see seadus oli maailma mastaabis küllaltki

originaalne oma lihtsuse ja ühtse maksumääraga kõigile tuluallikatele. Nimetatud seadust parandati ja täiendati aastatel 1994 - 1999 kokku 34. korral. Põhiosa muudatusi tulenes Eesti õigusliku keskkonna arengust ja ärikeskkonnas toimunud muutustest, kuid nende hulgas olid ka huvigruppide surve ja neid esindavate poliitikute initsiatiivil sisse viidud erandid ja maksusoodustused. (Tammert, 2006)

Alates 2000.a ei maksustata juriidiliste isikute teenitud kasumit, vaid dividende ja ettevõtlusega mitteseotud kulusid. Seega mindi 2000.a ettevõtete maksustamisel traditsiooniliselt kasumi maksustamiselt üle kasumi maksustamisele alles selle jaotamisel. (Lillemets, 2006)

Siinkohal võib välja tuua, et kui eelmine seadus oli maailmas originaalne ja julge, siis see oli juba täiesti ainulaadne, pretsedenditu lahend tulu maksustamises, mis lahendas hoobilt enamiku seni tulu maksustamisest tekkinud probleeme, kuid esmajoonel topeltnmaksustamise probleemi (Ibid.).

2003.a 17.detsembril võttis Riigikogu vastu seaduse, millega muudeti tulumaksumäära ja maksuvaba tulu suurust. See sisaldas, et 2006.a tõuseb tulumaksuvaba miinimum 2000 kroonini kuus (Eesti Kroon kehtis aastatel 1992-2010 (Eesti raha ajalugu ...)) ja maksumäär alaneb 20%-ni, kusjuures vastavad muudatused tehakse seadustes juba 2003. aasta jooksul. Et Riigikogus päris kõik siiski ühte meelt ei olnud, lükati maksumäärade alanemine ja tulumaksuvaba miinimumi tõus aasta võrra edasi. Seadus jõustus osaliselt 2004.a 1.jaanuaril. Tulumaksumäärade osas aga nähti ette seaduse jõustumine järkjärguliselt. 2005.a hakkas kehtima tulumaksumäär 24%. 2006. aastaks pidi hakkama kehtima tulumaksumäär 22% ja maksuvaba tulu suurusena 2000 krooni kuus. Edasistest lubadustest tulumaksumäära alandamiseks seaduse ette antud plaani kohaselt Riigikogu aga taganes. Peale seda vahetus valitsus ja sõlmiti ka koalitsioonileping.

20. juunil 2005 vastu võetud seadus nägi ette nende tulumaksu muutmise seaduse sätete kehtetuks tunnistamise, mis sisaldasid maksumäärade alandamise alates 2006.a 1. jaanuarist. Maksumäärade langetamise aeglustamist nähti ette järgmiselt:

- 2006.a 23%;
- 2007.a 22%;
- 2008.a 21%;
- alates 2009.a 20%.

Põhjendati seda järgmiselt: tulumaksumäära kavandatud aeglasema vähendamise tõttu (2% asemel 1% aastas) suurenevad valitsussektori prognoositud maksutulud 400 miljonit krooni aastal 2006, 885 miljonit krooni aastal 2007 ja 500 miljonit aastal 2008. (Huberg, Kannukene, 2006, lk 11)

2006.a 1. jaanuarist jõustusid järgmised tulumaksumuudatused:

- füüsilise isiku tulumaksumäär 23%;
- igakuine füüsilise isiku maksuvaba tulu 2000 krooni kuus;
- täiendav maksuvaba tulu alates igast teisest kuni 17.a lapsest.

Uued maksumuudatused kehtisid kõikidele pärast 1.jaanuari 2006 tehtud väljamaksetele sõltumata sellest, millise perioodi eest tasu oli arvestatud.

Sõnastati ka kõige olulisemad nõuded, millele peab vastama Eesti maksusüsteem, sealhulgas tulumaksuseadus (Lehis, 2006, lk 18-19):

- on paindlik ja neutraalne;
- arvestab õiguse üldprintsipi;
- arvestab turumajanduse reegleid ja ärioloogikat;
- soodustab eesti ühiskonna arengut ja konkurentsivõimet;
- on maksumaksjatele kindel, selge, mõistetav ja aktsepteeritav.

Alates 1.jaanuarist 2007 alanes tulumaksu määr 23%-lt 22%-ni. Maksuvaba tulu suurus jäi endiseks. (Kähr, 2006, lk 38). Tulumaksumäära alanemist 23%-lt 22%-ni kommenteeris Vello Tafenau (Riigikogu rahanduskomisjoni aseesimees, Eestimaa Rahvaliid) järgmiselt: „Üksikisiku ja juriidilise isiku tulumaks vähenes 23%-lt 22%-le, mis jätab keskmiselt palka saavale maksumaksjale aastas rohkem raha kätte umbes 1000 krooni. Kokku jääb selle arvelt 2007.a eelarvesse laekumata umbes 800 miljonit krooni. Rahvaliid tulumaksumäära alandamist ei poolda, sest sellest võidavad peamise osa kõrgepalgalised ja oluliselt väiksema osa madalapalgalised, keda elanikkonna hulgas on arvuliselt rohkem. Loodetavasti katab riigieelarves puudujääva summa maksubaasi laienemine ökoloogilise maksureformi käigus, sest madalapalgalised pered vajavad riigieelarvest abi laste kasvatamisel ja neile hariduse andmisel. Kokkuvõttes on alanud aasta maksumaksjale eelmisest soodsam.“ (Tafenau, 2007, lk 13)

Kui 2007.a kehtis residendist füüsilisele isikule maksuvaba tulu 2000 krooni kuus, siis 2008.a tõusis see 2250 kroonini. 2009.a oleks pidanud maksuvaba tulu tõusma 2500 kroonini

kuus, 2010.a 2750 kroonini ja 2011.a 3000 kroonini. Tulumaksumäär pidanuks 2010.a langema 20%le ja 2011.a 19%-le. (Huberg, 2008a, lk 27)

Riigikogus 19.novembril 2008 vastu võetud seaduse kohaselt lükati algselt kavandatud maksumäära langus ja maksuvaba tulu tõus aga aasta võrra edasi, mis tähendab, et 2009.a kehtisid samad määrad, mis 2008.a.

Aastal 2008 kehtis mahaarvamine alates esimesest lapsest ning oleks algsete lubaduste kohaselt ka pidanud selliseks jääma, kuid aeg tegi oma korrektiivid ja alates 2009.a kehtib mahaarvamine jälle alates teisest lapsest. (Maksuseaduste muudatused 2012 ...)

Eesti Maksumaksjate Liit oli seisukohal, et maksumäärade vähendamise ja maksuvaba tulu plaani muutmine 19.novembril 2008.a on vastuolus põhiseadusest tuleneva õiguspärase ootuse põhimõttega. Esialgu plaanis olnud iga-aastane maksumäärade langus ja maksuvaba tulu tõus lükkus aasta võrra edasi vastavalt tabelile 1.

Tabel 1. Maksumäärad seisuga detsember 2008 ning plaanitud maksumäära ja maksuvaba tulu muudatused

Aasta	2008	2009	2010	2011
Füüsilise isiku tulumaksumäär (%)	21	21	20	19
Füüsilise isiku maksuvaba tulu (krooni/kuus)	2 250	2 250	2 500	2 750

Allikas: Lehis, 2008, lk 17-18

Tulumaksumäärade langetamine ja maksuvaba tulu tõstmise ei ole mitte lihtsalt valimislubadus vaid kehtiv seadus. Põhiseadusest tuleneb õiguspärase ootuse põhimõte. Riigikohus on seda tõlgendanud nii, et tähtjalist maksusoodustust ei tohi enne lubatud tähtaja möödumist kehtetuks tunnistada. Riigikohus märgib, et õiguspärase ootuse printsiibi kohaselt on igal ajal õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima. Kuna tulumaksumäärad olid kuni aastani 2012 fikseeritud juba jõustunud seadusemuudatustega, siis tuli tulumaksuseaduse vastavat sätet tõlgendada kui tähtjalist maksusoodustust. Kui riik ei oleks tahtnud taolist riski võtta, siis oleks tulumaksumäärade muudatused kehtestatud nii, et madalam määr oleks hakanud kehtima alles vastaval aastal, mille kohta see määr käib. Sel juhul oleks säilinud võimalus iga kord enne uue aasta algust maksumäära langetamisest loobuda. Samamoodi oli ka maksuvaba tulu tõus kuni 3000 kroonini kuus fikseeritud tähtjaliselt ja seda ei saanud enne tähtaja möödumist muuta. (Huberg, 2008b, lk 24)



Tulumaksumäära järkjärguline alandamine seadis aga ohtu riigi järgmiste aastate jätkusuutlikkuse. Oluline oli leida piir, kui palju peab laekuma tarbimismaksudest ja kui palju otsestest maksudest, et tagada riigi jätkusuutlikkus. Üksikisiku tulumaksumäära edasine langetamine tuli peatada. Vastu võeti tulumaksu järkjärgulise alandamise otsus. Selle tulemusel võitis riik palju, kuid eraisikut mõjutas see vähe. (Rüütli, 2008, lk 25)

Nii nagu oodata võiski, otsustas Riigikogu nüüd lõplikult loobuda tulumaksumäärade alandamisest ning kehtestas alates 2010.a kehtivaks maksumääraks 21%. Seda kinnitavad ka tabeli 2 andmed. Maksumäärade alandamise sätet alates 2010.a seaduses enam ei ole.

Tabel 2. Maksumäärad ja maksuvaba tulu (seisuga detsember 2009)

Aasta	2009	2010
Füüsilise isiku tulumaksumäär (%)	21	21
Füüsilise isiku maksuvaba tulu (krooni/kuus)	2 250	2 250

Allikas: Huberg, 2009, lk 16

Maksumäära muutmisega seoses pidi muutma ka tulumaksuseaduse rakendussätteid. Maksuvaba tulu osas tegutses Riigikogu kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki ning hülgas oma varasemad lubadused. 2010.a ja edaspidi määrati maksuvabaks tuluks 2250 krooni kuus. Seadusesse varem sisse kirjutatud ja kord juba edasi lükatud maksuvaba tulu osa suurenemine kaotati. (Huberg, 2009, lk 16)

Kuigi 2007.a vastuvõetud seadusemuudatuse järgi pidanuks tulumaksumäär aastaks 2011 langema 18% peale, jäi see alates 2008.a kuni 2014.a lõpuni pidama 21% juurde. Maksuvaba tulu pidi tõusma 3000 kroonini kuus, kuid ka see jäi kuni 2014.a lõpuni püsima 2250 kroonile kuus (alates Eurole üleminekust 01.01.2011 (Eurole üleminek ...)) ümardati summa 144 eurole kuus). Äsja mainitud muudatusi kinnitab ka järgnev tabel 3.

Tabel 3. Maksumäärad ja maksuvaba tulu aastatel 2007-2011

Aasta	2007	2008	2009	2010	2011
Füüsilise isiku tulumaksumäär (%)	22	21	21	21	21
Füüsilise isiku maksuvaba tulu (krooni/kuus)	2 000	2 250	2 250	2 250	144 €

Allikas: Kuusik, Lehis, 2010, lk 13

2013.a oli täiendav maksuvaba tulu pensioni korral 192 eurot kuus (rakendus ainult I ja II samba pensioni puhul). Täiendav maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigushüvitise korral oli 64 eurot kuus. (Maksumäärad 2013 ...)

2014.a suurenes täiendav maksuvaba tulu pensioni korral 210 eurole kuus (täiendav maksuvabastus rakendus ainult I ja II samba puhul). Lapsevanema täiendav maksuvaba tulu alates teisest lapsest oli 144 eurot kuus. (Maksumäärad 2014 ...)

Alates 01.01.2015 on tulumaksumäär 20% (vastav seadusemuudatus võeti vastu 16.juunil 2011 aastal) ja maksuvaba tulu 154 eurot kuus. Hetkel kehtiva tulumaksuseaduse alusel maksustatakse residendist füüsilise isiku poolt maksustamisperioodil nii Eestis kui ka väljaspool Eestit kõikidest tuluallikatest saadud tulu, sealhulgas palgatulu, ettevõtlustulu, kasu vara võõrandamisest, renditulu ja litsentsitasud, intressid, dividendid, pensionid, stipendiumid, toetused, preemiad ja hasartmänguvõidud. Füüsilise isiku maksustatava tulu hulka ei kuulu maksustatavad erisoodustused, kingitused ja annetused, dividendid või muud kasumieraldised. Füüsilise isiku maksustamisperioodi tulust arvatakse maha maksuvaba tulu, millele tulumaksumäära ei rakendata. (Tulumaksuseadus 2015). Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral on 220 eurot kuus (rakendub ainult I ja II samba pensioni puhul). Täiendav maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigushüvitise korral on 64 eurot kuus. Lapsevanema täiendav maksuvaba tulu alates teisest lapsest tõusis 1848 euronit aastas ehk 154 euronit kuus. (Muudatused tulumaksuseaduses ...) Prognoosi järgi vähendab see riigi tulusid ca 70 miljoni euro võrra aastas. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine väheneb 57 miljonit eurot ja ettevõtte tulumaksu laekumine 13 miljonit eurot. (Tulumaksumäär langeb ...) Parema ülevaate saamiseks toob siinkohal töö autor välja tulumaksumäärad ja maksuvaba tulu miinimumid tabelis 4 aastatel 2010, 2012, 2014 ja 2015.

Tabel 4. Maksumäärad ja maksuvaba tulu aastatel 2010-2015 (seisuga 01.01.2015)

Aasta	2010	2012	2014	2015
Füüsilise isiku tulumaksumäär (%)	21	21	21	20
Füüsilise isiku maksuvaba tulu (€/kuus)	2250 krooni (144)	144	144	154

Allikas: Olulisemad maksumäärad ...

„Nii Tööandjate Keskliidu kui ka Kaubandus- ja Tööstuskoja liikmete seisukoht on, et praegune ettevõtete ja üksikisiku tulumaksusüsteem on hea ning seda muuta ei ole vaja,“ ütles Tööandjate Keskliidu juht Toomas Tamsar, kelle hinnangul on vaja jätkata tööjõumaksude langetamisega. Peaminister Taavi Rõivase sõnul on praegune süsteem, kus alampalk lepitakse kokku tööandjate ja töövõtjate esindusorganisatsioonide vahel, mõistlik ning vastab majandusloogikale. (Ettevõtjad pooldavad ...)

Vastavalt Praxis 2011.a tehtud analüüsile on oluline, et maksusüsteem täidaks jätkuvalt järgmisi eesmärgi (Praxis. Valmislubaduste analüüs ...):

1. Tulu kogumine valitsussektori eelarvesse, et pakkuda teenuseid ja toetusi.
2. Majanduse stabiliseerimine, et jahutada liiga kiiret majanduskasvu ja ergutada liiga aeglast majanduskasvu.
3. Inimeste ja ettevõtete käitumise mõjutamine.
4. Tulude ja tarbimisvõimaluste ümberjaotus erinevate tulutasemetega inimeste vahel.

### 1.3. Eesti üksikisiku tulumaksu võrdlus Balti riikide ja Põhjamaadega

Tänapäeval püüavad riigid hoida üksikisiku tulumaksuga maksustamise süsteemi võimalikult lihtsa, arvestades väljakujunenud tava. Olgugi, et Euroopa Liidu liikmesriike on võimalik eristada üksikisiku progressiivse või proportsionaalse tulumaksusüsteemi järgi, on selline eristamine liialt ühekülgne. Enamikes Euroopa Liidu liikmesriikides on kasutusel progressiivne tulumaks, kuid viimastel aastatel on astmete arvu paljudes riikides vähendatud. Samas on kehtivad maksusüsteemid väga erinevad, alates maksumääradest ja lõpetades maksuvaba tuluga.

Täna Eestis kehtiv proportsionaalne tulumaks on Euroopas kasutusel peamiselt slaavikeelsetes riikides (Venemaa, Ukraina jt) ja Baltimaades. Lisaks Eestile kehtib proportsionaalne tulumaks 2013.a alguse seisuga veel Bulgaarias, Leedus, Lätis, Rumeenias, Tšehhis ja Ungaris.

Taxation trends in the European Union 2014.a avaldatud analüüsist selgub, et maksumäära muudatused on tänapäeval pigem erandlikud. Analüütikud on täheldanud, et keskendudes madalalalpalgaliste maksusoodustustele on see üks viis tarbimise ja seega majanduse elavdamisele, sest nimetatud isikute täiendavad sissetulekud suunatakse kohe tarbimisse. Maksustamise põhimõtted ja süsteemid on pikaajalised ning lähtuvad tihtipeale antud riigi eripärast ja tavadest.

Kuigi tulumaksumäärad on alates aastast 2010 tõusnud, on riikide arv, kus tulumaksumäära tõstetakse, jäänud ajas järjest väiksemaks. Kui 2010-2013 tõstsid keskmiselt 6-7 riiki oma tulumaksumäära, siis 2014.a tõstsid oma määra ainult 2 riiki – Soome ja Rootsi. Kõik ülejäänud 26 Euroopa Liidu riiki ei teinud maksumäärades mingeid muudatusi. 2014.a oli Euroopa Liidus keskmine üksikisiku tulumaksumäär 39,4%, mis oli 1,4 protsent-punkti kõrgem kui 2009.a.

Üksikisiku tulumaksumäär kõigub kogu Euroopa Liidus väga märkimisväärselt – alates 10%-lisest tulumaksumäärast Bulgaarias ja lõpetades 59%-lise tulumaksumääraga Rootsis, Portugalis ja Taanis. Madala maksumääraga riikidest võib välja tuua lisaks Bulgaariale veel Leedu, Ungari ja Rumeenia. Arvesse tuleb võtta asjaolu, et ainult tulumaksumäärad iseenesest ei ole üksi kõige paremaks ülevaateks riikide tulumaksusüsteemide võrdlemisel, sest arvestada tuleb ka maksuvaba tulu suurust.

Selleks aga, et mõista paremini Balti riikide ja Põhjamaade tulumaksusüsteeme, toob autor järgnevalt tabelis 5 välja Balti riikide ja Soome ning Rootsi maksusüsteemide eripärad. (Taxation trends ...)

Tabel 5. Balti riikides ja Soomes ning Rootsis kehtivad tulumaksusüsteemid, maksumäärad ja maksuvaba tulu suurused aastal 2015

Riik	Maksusüsteem	Füüsilise isiku tulumaksumäär (% , minimaalne)	Füüsilise isiku tulumaksumäär (% , maksimaalne)	Füüsilise isiku maksuvaba tulu (€/kuus)
Eesti	Proportsionaalne	-	20,00	154
Läti	Proportsionaalne	-	23,00	75
Leedu	Proportsionaalne	-	15,00	166€-0,26x(brutotulu-290€)
Soome	Progressiivne	22,50*	53,75*	1375
Rootsi	Progressiivne	49,00*	59,00*	2291

\*Sisaldab riiklikku tulumaksumäära ja kohaliku maksu määra.

Allikas: Taxation trends ...

Lätis kehtib sarnaselt Eestile ja Leedule proportsionaalne maksumäär. 2015. aastal kehtib Lätis maksumäär 23%. Maksustatakse kõiki tulusid (sh. rahvusvaheliselt teenitud tulu). Lisaks kehtib Lätis maksuvaba tulu suurus 75 eurot kuus, täiendav maksuvaba tulu 165 eurot kuus iga ülalpeetava kohta. Eestis on võrdluseks maksuvaba tulu suurus 154 eurot kuus, millele lisandub täiendav maksuvaba tulu 154 eurot kuus alles alates teisest lapsest. Kui Eestis kehtib alates 2015. aastast 20%-line tulumaksumäär kõikidele sissetulekutele, siis Lätis kehtib dividendidele, intressidele, pensionituludele madalam 10%-line maksumäär, kapitalituludele 15%-line maksumäär. (Tax card in Latvia ..., Taxation trends ...)

Leedus kehtib alates 2015. aastast proportsionaalne tulumaksumäär 15%. Sarnaselt Eestile ja Lätile maksustatakse ka Leedus kõiki tulusid (sh. rahvusvaheliselt teenitud tulu). (Tax card 2015 ...) Enamus tuludest on maksustatud 15%-lise maksumääraga, on vaid mõned üksikud erandid. Vähendatud 5%-line maksumäär kehtib üksikute kindlaksmääratud tegevusvaldkondade puhul füüsilisest isikust ettevõtjatele (näiteks majutusteenuse, juuksuriteenuse, iluteenuse, käsitöö või tõlke valdkonnas), vastavalt omavalitsuse poolt antaval loal. (Taxation trends ...) Küll aga on Leedus kõrgema maksumääraga maksustatud dividendidelt saadud tulu – 20%. (Taxation in the Baltic States ...). Võrreldes Eesti ja Läti maksuvaba tulu kindla suurusega kuus, on Leedus maksuvaba tulu regulatsioon ebatavalisem – mida suurem on isiku tulu, seda väiksemaks muutub maksuvaba tulu summa. (Maksuerisused Baltikumis ...) Maksuvaba tulu suurus arvutatakse kindla valemi järgi:  $166€-0,26x(\text{brutotulu}-$

290€). Lähtuvalt eeltoodud valemist kui üksikisiku ühe kuu brutotulu ületab 929 eurot, siis väheneb tema maksuvaba tulu suurus nullini ( $166€ - 0,25 \times (929€ - 290€) = 0$ ). (Tax card 2015 ...)

Soomes kehtib progressiivne tulumaksusüsteem. Alates 1993.a jaguneb süsteem omakorda kaheosaliseks. Eraldi on maksustatud kapitalitulud ja palgatulud. Mõlemal on oma maksumäärad ja printsiibid. 2015.a on Soomes maksuvaba tulu suurus 1375 eurot kuus. Kapitalitulu maksumäär on tulule kuni 2500 eurot kuus 30% ja üle selle 33%. Sellega maksustatakse dividendid, renditulu, intressitulu, kapitalitulu, puidumüügitulu ning ettevõtlustulu. (Taxation trends ...) Kui Eestis on ka palgatulud maksustatud ühtse 20%-lise maksumääraga, siis Soomes on palgatulud riigi poolt maksustatud 5- astmeliselt ehk kõrgem palk on proportsionaalselt kõrgemalt maksustatud. Alates 1. jaanuarist 2015 kehtivad erinevate kuusissetulekute puhul järgmised tulumaksumäärad (Finland clarifies 2015...):

- 1375 kuni 2058 eurot – 6.5%;
- 2058 kuni 3358 eurot – 17,5%;
- 3358 kuni 5950 eurot – 21,5%;
- 5950 kuni 7500 eurot – 29,75%;
- üle 7500 euro – 31,75%.

Lisaks ülalpool toodud maksumääradele lisandub veel kohalik tulumaks, kirikumaks ning ravikindlustusmaks kogumääradega vahemikus 18-26%. Balti riikides sarnased maksud puuduvad. Kohalik tulumaksu määr varieerub 16% ja 22% vahel. Kirikumaks kõigub 1% ja 2% vahel ning ravikindlustus 2% juures. (Finland tax rates ...)

Ka Rootsis kehtib progressiivne tulumaksusüsteem, mis alates 1991.a on sarnaselt Soomele kaheosaline. Teenitud tulu on maksustatud riikliku maksumääraga ja kohaliku maksumääraga. Riiklik tulumaksumäär 20% rakendub kõikidele sissetulekutele üle 2291 euro kuus. Alla selle on tulumaksuvaba. 25%-line maksumäär rakendub sissetulekutele üle 3281 euro aastas. Kohalik maks varieerub erinevates omavalitsustes 29% ja 34% vahel, kirikumaks sarnaselt Soomele 1% ja 2% vahel. Kui Soomes on kapitalitulul 2 maksumäära taset (vastavalt 30% ja 33%), siis Rootsis on see 2015.a 30%, (dividendid, börsil noteerimata äriühingute kapitalitulu). (Sweden tax rates 2015..., Taxation trends ...)

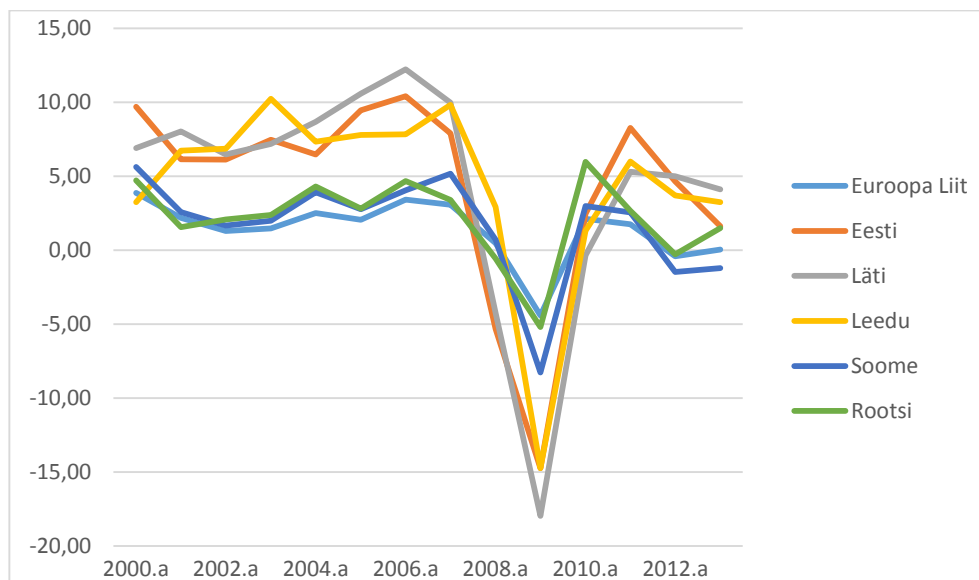
Balti riigid ja Põhjamaad on aja jooksul üles ehitanud oma vajadustele vastavad maksusüsteemid ning riikide peamiseks maksutulude allikaks on erinevad maksuliigid. Maksude kehtestamine kuulub riikide endi pädevusse ning sõltub sellest, millised on riikide

eesmärgid. Kas soovitakse vähendada tööjõu maksukoormust ning suurendada tarbimiselt, varalt ning kapitalilt kogutavaid makse, või hoopis vastupidi.

2009-2010.a seisid kõik riigid silmitsi majanduslangusega. Seda kinnitab ka joonis 1. Kõige rohkem kannatas Balti riikide majandus, mis kahanes Lätis 18%, Leedus 14,7% ja Eestis 13,9%. Teistes Euroopa Liidu riikides oli langus väiksem kui 10%. Halvast olukorrast väljumiseks võeti riikides kasutusele mitmeid meetmeid, sealhulgas muudatused maksupoliitikas. Eestis kadusid mitmed tulumaksusoodustused üksikisikutele, tulumaksu määra langetamine külmetati 21% tasemel, tulumaksuvaba miinimumi tõus külmutati 144 eurole kuus. Läti tõstis näiteks tulumaksu määra 23%-lt 26%-le. (Kriisiaastate maksumuudatuste ...)

Viimastel aastatel on statistika näidanud, et majanduslangus on Balti riikides asendunud majanduskasvuga ning on Euroopa Liidu kõrgeimate seas – prognoosi kohaselt kasvab Leedu majandus 2015. aastal 2,6% ning Läti ja Eesti majandused vastavalt 2,4% ja 2,2%. Kindlasti pole majanduskasv tingitud ainult maksumuudatustest, vaid ka teistest teguritest (naftahindade langus ja valdavalt rekordmadalad intressimäärad), kuid kindlasti andsid ka õigel ajal tehtud maksumuudatused majanduselangusest väljatulemiseks parema tõuke. (Balti riikide majandus kasvab ...) Eelpool mainitud majanduslanguse ja viimaste aastate majanduskasvu paremaks selgitamiseks annab töö autor järgneva joonisega 1 ülevaate Balti riikide ja Soome, Rootsi sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvu kohta aastatel 2000-2012. SKP on näitaja, mida kasutatakse kõige sagedamini majanduse üldise suuruse mõõtmiseks. SKP kasv Euroopa Liidus aeglustus märkimisväärselt 2008. aastal ja SKP vähenes olulisel määral 2009. aastal ülemaailmse finants- ja majanduskriisi tagajärjel. 2010. aastal hakkas Euroopa riikides SKP tase taastuma ja see suundumus jätkus ka 2011., 2012. ja 2013. aastal (kuigi aeglasemas tempos). (Rahvamajanduse arvepidamine ...)

Joonis 1. SKP kasv (%) Euroopa Liidus, Balti riikides ning Soomes ja Rootsis aastatel 2000-2012.



Allikas: SKP kasv. The World Bank ...

Rootsi Sotsiaaldemokraadid on vaieldamatult olnud kogu Põhja-Euroopa heaoluühiskonna peaarhitektid. Aastatel 1946–2006 olid nad võimul koguni 51 aastat. Sotsiaaldemokraatide eduka ideoloogia üks eesmärk oli luua ühiskonnas võrdsus. Selleks ehitati üles väga tugevad ametiühingud ning kasutati maksupoliitikat. Nimelt on Rootsis Balti ja Põhjamaade üks kõrgematest maksumasemetest, sealjuures tulumaks on astmeline. Eesmärgiks on ümber jaotada ühiskonnas maksutulu, et võrdsust suurendada. (Eesti-Rootsi toru ...). Sarnast astmelist maksusüsteemi on juba pikka aega kasutanud ka Soome. Rootsis, nagu ka Taanis ja teistes Põhjamaades, maksustatakse üksikisikute sissetulekut riikliku tulumaksu kõrval veel ka kohaliku tulumaksuga, mis varieerub olenevalt kohalikust omavalitsusest. (Euroopa Liidus maksustatakse ...)

Rootsi endine peaminister Gören Persson on öelnud, et kõrge maksukoormaga Põhjamaad ei poolda rikaste leebet maksustamist uutes Ida-Euroopa liikmesriikides. Põhjamaad on kindlal seisukohal, et Ida-Euroopa riigid peavad püüdma maksustada oma kõrgetululisi. Riigikogu liige, reformierakondlane Rein Lang kinnitas Rootsi peaministri seisukohta kommenteerides, et Eesti edu aluseks ongi madalad maksud ning Eesti on saavutanud oma majanduskasvu tänu madalatele maksudele. Kui tõstaksime makse või



kehtestaksime astmelise tulumaksu, kaotame oma konkurentsieelise. (Rootsi peaminister nõuab ...)

Proportsionaalne maksusüsteem on läbipaistev ja maksumaksjatele arusaadav. Kõiki maksumaksjaid võrdselt kohtlev süsteem aitab säilitada usaldatavust ja usku maksuseadusse. Teistpidi on selle maksusüsteemi negatiivne külg see, et ta soosib elanikkonna sissetulekute suurt ebaproportsionaalset jaotust.

Astmeline tulumaks kogub tulu eelarvesse, stabiliseerib majandust, jagab ümber tulusid, kuid mõjutab negatiivselt inimeste ja ettevõtete käitumist ning muudab maksusüsteemi keerukamaks nii arusaamise kui haldamise osas.

Kokkuvõtteks võib öelda, maksude, sh ka tulumaksu ainuke seaduslik eesmärk on rahastada valitsuse tegevust, mis hõlmab mitmesuguseid kõigile kättesaadavaid teenuseid, nagu näiteks riigikaitse, maanteed, põhiharidus, raamatukogud jne. See kõik on vajalik igale maksumaksjale ja ka riigile. Maksumaksja eeldab loomulikult, et maksusüsteem oleks võimalikult õiglane, efektiivne nii administratiivselt kui majanduslikult ja inimeste elujärje tõusu toetav. Valitsuse roll on toetada majandust maksumaksjale usaldatava seadusliku maksukeskkonna loomisega, mis toetab initsiatiivi ning kohtleb majanduses osalejaid võrdselt.

## **2. ÜSIKISIKU TULUMAKSU OSAKAAL RIIGI JA KOHALIKE OMAVALITSUSTE EELARVETES AASTATEL 2010, 2012 JA 2014**

Vastavalt 2014.a kehtima hakanud tulumaksuseaduse paragrahv 5-le laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 11,60% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust ning seda summat ületav tulumaksu osa, samuti pensionidelt ja vara võõrandamisest saadud kasult makstud tulumaks laekub riigile. Nii 2010 kui ka 2012.a laekus maksumaksja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele 11,40%. Residendist füüsilise isiku elukohaks kalendriaastal loetakse sama kalendriaasta 1. jaanuari seisuga Maksu- ja Tolliameti peetavasse maksukohustuslaste registrisse kantud elukoht. Kui Maksu- ja Tolliametil puuduvad andmed füüsilise isiku elukoha kohta, jaotatakse tema makstud tulumaks tulumaksuseaduse paragrahvis 5 lõikes 1 sätestatud põhimõttel proportsionaalselt kohalike omavalitsusüksuste arvestuslikele osakaaludele. Tulumaksu kandmine kohalikele omavalitsusüksustele ning arvestuslike osakaalude arvutamine toimub valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud korras (Tulumaksuseadus).

### **2.1. Üksikisiku tulumaksu osakaal riigi eelarves**

Riigi eelarve- ja majanduspoliitika eesmärk on luua tingimused kestvaks majanduskasvuks, mis toob kaasa inimeste heaolu suurenemise ja elatustaseme paranemise (Riigieelarve ja majandus).

Riigieelarve on riigi ühe aasta raha ja muu finantsvara sissetulekute ja väljaminekute plaan, mille alusel kasutavad põhiseaduslikud institutsioonid ja valitsus riigile laekuvat raha erinevate poliitikate elluviimiseks. Volituse laekuva raha kasutamiseks annab valitsusele riigikogu, kes riigieelarve seadusena heaks kiidab. (Riigieelarve ja majandusülevaated) Antud töös autor pikemalt väljaminekutel ehk riigieelarve kuludel ei peatu, vaid selgitab järgnevalt lahti riigieelarve tulud ja füüsilise isiku tulumaksu osa selles.

Riigieelarve tulud koosnevad maksutuludest ja mittemaksulistest tuludest. Maksutuludest laekuvad riigieelarvesse juriidilise isiku tulumaks, osa füüsilise isiku tulumaksust (teine ja suurem osa füüsilise isiku tulumaksust kantakse edasi kohalikele

omavalitsustele), sotsiaalmaks, käibemaks, aktsiisid (kütuse-, alkoholi-, tubaka-, elektri- ja pakendiaktsiis), hasartmängumaks, tollimaks (75% tollimaksust kantakse edasi Euroopa Liidu eelarvesse) ning raskeveokimaks. Riiklikest maksudest laekub maamaks täies ulatuses omavalitsusüksuste eelarvesse. Mittemaksuliste tulude liikideks on kaupade ja teenuste müük (riigilõiv, laekumine majandustegevusest, muu kaupade ja teenuste müük), toetused (välisvahendid, laekumised riigiasutustelt, muud toetused), materiaalsete ja immateriaalsete varade müük (nt maa müük ja hoonete ja rajatiste müük), tulud varadelt (nt intressitulud, omanikutulu varadelt, üüri- ja renditulud mittetoodetud põhivaradelt) ja muud tulud (nt trahvid ja saastetasud). (Küsimused ja vastused riigieelarve tulude/kulude ... )

Tabel 6. Füüsilise isiku tulumaksu osakaal riigieelarves 2010, 2012 ja 2014.a

Aasta	2010	2012	2014
Riigieelarve tulud (miljonit eurot)	5 534	7 457	7 875
Füüsilise isiku tulumaks (miljonit eurot)	192	266	346
Füüsilise isiku tulumaksu osakaal riigieelarves (%)	3,46	3,57	4,39

Allikas: KOV-i tulubaasi ja eraldiste võrdlus ...

Vastavalt eelpool toodud tabelile 6 olid aastal 2010 Eesti riigieelarve tulud kokku ca 5,5 miljardit eurot, millest 192 miljonit moodustas füüsilise isiku tulumaks. Kokku moodustas füüsilise isiku tulumaks riigieelarve tuludest 3,46%. Võrreldes 2009. aastaga laekus füüsilise isiku tulumaksu rohkem ja see tulenes peamiselt väiksematest tulumaksutagastustest. Lisaks ei olnud 2010.a enam tulumaksutagastust alates esimesest lapsest ning ka näiteks eluasemelaenu intresside tulumaksutagastused olid 2010. aastast oluliselt väiksemad. (Ülevaade majanduse olukorrast 2010...)

2012. aastal olid Eesti riigieelarve tulud kokku 7,5 miljardit eurot, millest 266 miljonit moodustas füüsilise isiku tulumaks. Füüsilise isiku tulumaks moodustas riigieelarve tuludest kokku 3,57%. Füüsilise isiku tulumaksu laekus 2012. aastal 266 miljonit eurot ehk 105% eelarves kavandatust. Võrreldes 2011. aastaga laekus füüsilise isiku tulumaksu 17,1% (38,9 miljonit eurot) enam, mis tulenes suures osas maksubaasi kasvust. (Ülevaade majanduse olukorrast 2012...)

Riigieelarve tulud on vastavalt tabelile 6 alates 2010.aastast 2014.aastani kasvanud 5,5 miljardilt eurolt 7,9 miljardi euroni. 2015.aastaks on planeeritud riigi eelarvesse 8,5 miljardit eurot tulusid, mida on ca 600 miljonit eurot ehk 7% enam 2014. aasta eelarvest. Sealhulgas on

ootus, et suurenevad maksulised tulud seoses oodatava parema laekumisega 6,1% ning mittemaksulised tulud kasvavad 14% seoses välisvahendite mahu tõusuga (Riigieelarve 2015).

Riigieelarve tuludest moodustus üksikisiku tulumaks 2010.a 3,46%, 2012.a 3,57% ning 2014.a vastavalt 4,39%. Tulumaksu osakaal kasvas riigieelarve tuludes aastatel 2010-2014 0,93 protsent-punkti. Kokku kasvas tulumaks riigi eelarves sellel perioodil 192 miljonilt eurolt 346 miljoni euroni (kokku 154 miljonit eurot).

Kuna 2010-2014.a Eestis tulumaksumäär ei muutunud, vaid oli stabiilselt 21%, tuleb otsida tulumaksu laekumise kasvule põhjuseid mujalt. Töö autor toetub järgnevalt kolmele kõige tõenäolisemale tegurile:

- 1) keskmiste brutosissetulekute muutus;
- 2) töötuse muutus;
- 3) maksumaksjate arvu muutus.

Järgnevalt analüüsib autor neid tegureid lähemalt.

Keskmine brutopalk on aastatel 2010-2014 kasvanud kokku 197 eurot, so 770-lt eurolt 967 euroni. Keskmise sissetuleku kasvu on kindlasti mõjutanud ka iga-aastane miinimumpalga tõus, mis on aastatel 2010-2014 tõusnud 278 eurolt 355 euroni kuus (Miinimumpalk). 2010.a keskmine brutokuupalk kasvas kõige enam mäetööstuse (9,2%), põllu- ja metsamajanduse (8,6%) ning töötleva tööstuse (3,9%) tegevusaladel. Palgakasvu tegi lisaks miinimumpalga tõusule võimalikuks tööde mahtude kasv ning paranev ärikonjunktuur nimetatud tegevusaladel. Olulist mõju keskmisele palgale avaldas ka ehituse tegevusala palgakasv (3,0%), mis tulenes töömahtude kasvust. Keskmine brutokuupalk vähenes kõige enam kinnisvaras (10,2%), muudel teenindavatel tegevusaladel (9,4%) ning veevarustuses (4,1%). (Ülevaade majanduse olukorrast 2010) 2012.a suurenesid kõige enam sissetulekud teenindavatel tegevustel (14,4%), info ja sides (11,9%) ning kinnisvaras (10,2%). Info ja side tegevusalas kasvas pidevalt nõudlus kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide järele, mis tõi kaasa tegevusalade keskmisest kõrgema palgakasvu. Kinnisvara tegevusalal võimaldas töötajate palkasid tõsta ettevõtete käivete jätkuv kasv. 2014. a tõusis kõige enam keskmine brutokuupalk 2013. aasta sama ajaga võrreldes finants- ja kindlustustegevuse palgatöötajatel (12,5%), kõige vähem info ja side tegevusala palgatöötajatel (0,5%). (IV kvartalis ...)

2014. aasta töötuse määr oli Statistikaameti andmeil 7,4%, mis on 1,2% võrra madalam kui aasta varem. Kui 2013.a oli keskmine töötute arv 59 000, siis 2014.a langes see 9000 võrra 50 000le. (Töötukassa: töötuse vähenemine ...)

Võrreldes kümnendi kõrgeima töötuse määraga 2010. aastal (16,7%) on tööpuudus kahanenud üle kahe korra. 2014. aasta näitaja põhjal kuulub Eesti pigem Euroopa Liidu madalama tööpuudusega riikide hulka (Eelmisel aastal tööpuudus ...)

Kogu Eestis on maksumaksjate arv kasvanud. Kui 2010.a oli maksumaksjate arv 571920, siis 2012. aastaks oli see kasvanud 575838ni ning 2014. aastaks juba 591338ni (VMS andmed 2002-2015 ...).

Riigieelarves on 2015.a rahandusministeeriumi poolt koostatud prognoosides planeeritud tulumaksu kasvu 2019.aastaks 500 miljoni euroni, st 4,95%ni riigieelarvest.

Tabel 7. Füüsilise isiku tulumaksu osakaal prognoositavas riigieelarves 2015-2019.a

Aasta	2015*	2016*	2017*	2018*	2019*
Riigieelarve prognoos (miljonit eurot)	8 484	8 637	9 267	9 652	10 111
Füüsilise isiku tulumaks (miljonit eurot)	315	350	396	447	500
Füüsilise isiku tulumaksu osakaal riigieelarves (%)	3,71	4,05	4,27	4,63	4,95

Allikas: KOV-i tulubaasi ja eraldiste võrdlus ...

2015. aasta riigieelarve eesmärk on kindlustada vastutustundlik, võrdset konkurentsikeskkonda toetav riigi rahandus, suurendada inimeste heaolu ja kindlustunnet ja tõsta Eesti kaitsevõimet ning tagada riigi julgeolek. Maksupoliitika põhimõtted jäävad samaks: maksusüsteem püsib stabiilse ja läbipaistvana, erandeid on süsteemis võimalikult vähe. Eesmärk on makse tõhusalt ja võrdselt koguda, tõkestades maksupettusi, ja sellega konkurentsikeskkonda parandada. Tulumaksumäär langeb 21%lt 20%le, töötuskindlustusmakse määr langeb 3%lt 2,4%le ning maksuvaba tulu ülempiir tõuseb 144 eurolt 154 eurole kuus (Riigieelarve 2015).

## **2.2. Üksikisiku tulumaksu osakaal kohalike omavalitsuste eelarvetes Rae ja Viimsi valla ning Loksa linna näitel**

Eestis on 2015.a alguses kokku 213 kohalikku omavalitsust (edaspidi KOV-i) ehk 30 linna ja 183 valda, mis otsustavad ja korraldavad kohaliku elu küsimusi iseseisvalt. Igas teises omavalitsuses elab alla 2000 inimese, samas kui Tallinnas on elanikke üle 400 000. Suurusest

olenemata peavad omavalitsused täitma aga kõikjal Eestis samu ülesandeid ning suutma pakkuda elanikele ühesuguseid teenuseid. (Kohalikud omavalitsused)

Omavalitsuse eelarve on iseseisev ning selle kujundamise alused ja korra sätestab seadus. Kohalikule omavalitsusele võib panna kohustusi ainult seaduse alusel või kokkuleppel omavalitsusega ja nendega seotud kulud kaetakse riigieelarvest. Kohalikud eelarved koosnevad eelarveaasta kõikidest tuludest, kuludest ja finantseerimistingutest. Omavalitsuse eelarveaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Kohalike omavalitsuste eelarvete kuludeks on antavad toetused ja muud tegevuskulud. Eelarve tulud jaotuvad järgmiselt:

- maksutulud;
- tulud kaupade ja teenuste müügist;
- saadavad toetused;
- muud tegevustulud.

Eesti kohalike omavalitsuste suurimaks tuluallikaks on maksutulud. Kohalikesse eelarvetesse laekuvad maksud jagunevad kahte gruppi:

- seadusega kehtestatud riiklikud maksud, mis tervikuna või osaliselt laekuvad kohalikkude eelarvesse;
- seaduse alusel kohalike volikogude poolt kehtestatud kohalikud maksud.

Esimene grupp moodustab kohalike omavalitsuste põhilise maksubaasi. Kohalike omavalitsuste kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaks. Antud peatükis keskendub töö autor vaid omavalitsuste maksutuludele, täpsemalt üksikisiku tulumaksule.

Üksikisiku tulumaksust, mille määr 2015. aastal on 20%, laekub kohalikele omavalitsustele 2015. aastal 11,6%. Tulumaksu kogumist teostab Maksu- ja Tolliamet oma maakondlike üksuste kaudu ja üksikisiku tulumaks laekub kodaniku elukohajärgsele omavalitsusüksusele. (Eelarve ja riiklik järelevalve)

Antud peatükis tuleb põhjalikumalt juttu kolmest Harjumaa omavalitsusest: Rae ja Viimsi vald ning Loksa linn. Antud omavalitsused valis töö autor välja, sest esimese kahe puhul on tegemist Harjumaa kahe suurema kasvava vallaga ning Loksa linna, sest tegemist on vallaga, kus maksumaksjate arv on 2010-2014 märkimisväärselt kahanenud.

Enne konkreetsete omavalitsuste analüüsi annab töö autor ka lühikese ülevaate kogu Eesti KOV-ide tuludest ja füüsilise isiku tulumaksu osakaalust selles. Vastavalt allolevale tabelile 8 on alates 2010. aastast 2014. aastani KOV-ide tulude eelarve kasvanud 1,3 miljardilt eurolt 1,39 miljardi euroni, täitmine 1,27 miljardilt 1,4 miljardini. Kõikide KOV-ide tuludest

moodustus füüsilise isiku tulumaks 2010.a ca 46%, 2012.a ca 53% ja 2014.a ca 56%. Füüsilise isiku tulumaks on 2010-2014.a kasvanud kokku ca 213 miljonit eurot.

Tabel 8. KOV-ide põhitegevuse tulud ja tulumaks eelarves 2010, 2012 ja 2014.a

	2010		2012		2014	
	Eelarve (miljonit eurot)	Täitmine (miljonit eurot)	Eelarve (miljonit eurot)	Täitmine (miljonit eurot)	Eelarve (miljonit eurot)	Täitmine (miljonit eurot)
KOV-ide põhitegevuse tulud	1 309,05	1 270,09	1 249,63	1 262,97	1 394,45	1 406,22
KOV-ide füüsilise isiku tulumaks	577,55	584,70	656,24	665,19	780,38	790,53
Rae valla põhitegevuse tulud	11,05	11,63	13,77	14,52	18,11	18,75
Rae valla füüsilise isiku tulumaks	7,37	7,95	9,43	10,11	12,58	12,90
Viimsi valla põhitegevuse tulud	17,04	18,88	19,99	20,44	23,33	24,09
Viimsi valla füüsilise isiku tulumaks	11,18	12,89	14,12	14,36	16,30	17,02
Loksa linna põhitegevuse tulud	3,38	3,20	2,60	2,51	3,06	3,06
Loksa linna füüsilise isiku tulumaks	1,28	1,30	1,12	1,12	1,27	1,27

Allikas: Kohalike omavalitsuste eelarvearuanded ...

Rae ja Viimsi vallal on nii põhitegevuse tulud kui füüsilise isiku tulumaks 2010-2014.a kasvanud, Loksa linna eelarve ei ole kogu selle aja kasvanud, vaid oli 2010-2012.a hoopis langustrendis. Järgnevalt analüüsib töö autor kõigi kolme omavalitsuse tulumaksu laekumist lähemalt.

Rae vald Tallinna külje all on soositud elupaik. Seda tõendab elanike arvu pidev kasv: 1991.a elas vallas 6 900 inimest, 1996.a oli elanikke 7 100 ja aastal 2014 küündis see arv pea 15 000-ni (Rae valla tutvustus ...).

Rae valla põhitegevuse tulud on alates 2010.a kasvanud 11,63 miljonilt 2014.a lõpuks 18,75 miljoni euroni. Selle tõusu taga on väga tõenäoliselt kõige suuremaks mõjutajaks väga kiire elanike kasv, mille tulemusel on Rae vallas kasvanud sel vahemikul ka jõudsalt maksumaksjate arv. Kui 2010.a lõpuks oli maksumaksjaid ca 5800 inimest, siis 2014.a aastaks on see arv kasvanud üle 7000 ning see suurendab oluliselt ka laekuvaid füüsiliste isikute

tulumaksueraldisi. (VMS andmed 2002-2015) Rae valla füüsilise isiku tulumaksu laekumised on aastatel 2010-2014 kasvanud kokku 4,95 miljonit, mis tähendab ca 38%-list kasvu.

Kui aastal 2010 hakkas maailmamajanduse olukord stabiliseeruma ja majanduskasv taastuma, olid kriisi järelmõjud veel tunda. Majanduslangusest tulenevalt olid kohalikel omavalitsustel eelnevatel aastatel tulud märgatavalt vähenenud. Peamine tuluallikas Rae vallale oli ja on siiani füüsiliste residendist isikute tulumaksu laekumine - ca 2/3 tuludest (2010.a 68%, 2012.a 67%, 2014.a 69%).

Üksikisiku tulumaksu laekumine kasvas Rae vallas kuni aastani 2008 ühtlaselt, kuni saavutas kõrgpunkti. Seoses majanduskriisist tuleneva kogu riigi sisemajanduse koguprodukti olulise vähenemisega alates 2008. aastast, hakkas sellega paralleelselt vähenema ka maksude laekumine, mis oli Rae valla jaoks selgelt tuntav ka üksikisiku tulumaksu laekumise vähenemises. Tulumaksu laekumise langus oli tingitud peamiselt kolmest asjaolust – esiteks töötus ja elanike sissetulekute kadumine, teiseks töötavate isikute töötasude vähendamised ja kolmandaks tulumaksueraldise määra langetamine 11,93%-lt 11,4%-le. 2009.a oli tulumaksu tegelik laekumine eelarves 0,1 miljoni krooni võrra väiksem kui korrigeeritud eelarves kavandatud 7,9 miljonit eurot. 2010. aastal oli tulumaksu laekumine Rae vallale 7,95 miljonit eurot, so ca 1% enam kui laekus 2009. aastal.

Registreeritud töötute arv Rae vallas hakkas vähehaaval suurenema 2008. aastal, järsk ja pidev tõus toimus 2009. aastal ning maksimaalne tase – 687 registreeritud töötut - saavutati märtsis 2010, millele on järgnenud järkjärguline langus. Kuigi elanike arv Rae vallas jätkuvalt kasvab, siis registreeritud töötute osakaalu näitaja tööealises elanikkonnas (alates 16 eluaastast kuni pensionieani) tõusis siiski aeglasemalt kui Harjumaal ja Eestis keskmiselt – maksimaalne tase saavutati seisuga 31. märts 2010, mil oli registreeritud töötute osakaal tööealises elanikkonnas Rae vallas 8%, Harjumaal 13,9% ja Eestis keskmiselt 14,6%. (Rae valla arengukava ...)

Sissetulekute kasv on olnud vastavalt tabelile 9 Rae vallas stabiilselt kasvav. Keskmise brutopalk on 2010-2014 tõusnud 1021-lt eurolt 1317-le eurole, st 296 eurot ja koos maksumaksjate üldise kasvuga, on antud töö autor seisukohal, et just need on kaks kõige enam mõjutanud Rae vallas füüsilise isiku tulumaksu laekumiste kasvu nendel aastatel.



Tabel 9. Rae ja Viimsi valla ning Loxsa linna keskmine brutopalk kuus

Aasta	2010	2012	2014
Rae valla keskmine brutopalk kuus (eurot)	1 021	1 151	1 317
Viimsi valla keskmine brutopalk kuus (eurot)	1 198	1 276	1 419
Loxsa linna keskmine brutopalk kuus (eurot)	701	717	827

Allikas: Väljamaksed füüsilistele isikutele 2002-2015 ...

2015. aastaks on Rae vald võtnud laekumise prognoosimisel arvesse muuhulgas järgmised kasvud (Seletuskiri volikogu määruse ...):

- elanike arvu kasv 5,2%; nende hulgas maksumaksjate osakaalu kasv;
- maksumaksja keskmise tulu tõus 6,0%.

Teine KOV, mida antud töö autor lähemalt uurib, on Viimsi vald. Viimsi vald on Harjumaal kiirelt arenev piirkond, kus elanike arv on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud ja jõudnud käesoleva aasta alguseks 18 163 inimeseni. Rahvastikuregistri 1. jaanuari 2015 andmetel on aastaga suurenenud elanike arv Eesti maakondades vaid Harjumaal. Harju maakonnas oli eelmise aasta 1. jaanuari seisuga 582 370 elanikku. Käesoleval aastal on see arv kasvanud 588 005 elanikuni ehk 5635 inimese võrra. (Aastaga suurenes elanike arv ...)

Viimsi valla põhitegevuse tulud on vastavalt tabelilt 8 alates 2010. aastast 18,88 miljoni kasvanud 2014. aasta lõpuks 24,09 miljoni euroni. Füüsilise isiku tulumaks on sealhulgas kasvanud 12,89 miljoni 17,02 miljoni euroni. Sarnaselt Rae vallale on ka Viimsi vallas füüsilise isiku tulumaksul oluline osa. 2010.a eelarves moodustab see tuluallikas põhitegevuse tuludest 66%, numbriliselt 11,18 miljardit eurot. Valla eelarve kasvu peamine mootor on laekumised üksikisiku tulumaksust. Kasv on olnud pidev ja vahepealsed kriisijärgsed aastad kasvu oluliselt ei pidurdanud. Kui 2008. aastale järgnes kaks aastat väikest langust, siis 2012. aastal ületas tulumaksu laekumine 2008. aasta taseme. 2014. aastal laekus tulumaksu vallale 17,0 miljonit eurot ja 2015 prognoos on +5% 2014 tegelikule laekumisele. (Viimsi sai 2015.a. eelarve)

Viimsi vallas on nii elanike kui ka maksumaksjate arv peale majanduslangust pidevalt suurenenud. Peamiseks põhjuseks on valla elanike arvu kasv. 1.september 2012. a seisuga oli Viimsi vallas elanikke 17667. Kui 2013.a 1.oktoobri seisuga oli Viimsi valla elanike registris 17756 inimest, siis 2014.a 1.oktoobri seisuga juba 18115 inimest. Kasv ühe aastaga seega 359 inimest. 1.jaanuariks 2015 on elanike arv kasvanud veelgi – 3 kuuga veel täiendavalt 52 inimese võrra. Statistikaameti rahvastikuprognosi kohaselt asub Viimsi vald rahvastikukasvu piirkonnas ning seetõttu on ka tööealiste osakaal ja maksumaksjate potentsiaal pidevalt

kasvanud. Elanike arvu muutuste aluseks on: elanike lahkumine vallast, elanike surmad, elanike tulek valda teistest omavalitsustest ja laste sünd.

Viimsi valla 2015. a eelarve seletuskirjas on selgelt välja toodud 2 peamist majanduslikku näitajat, mis Viimsi vallas tulumaksu laekumist otseselt mõjutavad: need on maksumaksjate arv ja brutosissetulek.

Sarnaselt elanike arvule on Viimsi vallas ka maksumaksjate arv alates 2002.aastast stabiilselt kasvanud. Vaid 2008-2009 toimus maksumaksjate arvus väike langus. Kui 2008.a oli Viimsi vallas maksumaksjaid 7494, siis 2009.a oli see arv 7360. Küll aga on alates 2009. aastast maksumaksjate arv taas stabiilselt kasvanud – 2010.a 7522 inimest, 2012.a 7996 inimest ja 2014.a 8328 inimest.

Viimsi valla maksumaksjate keskmine brutosissetulek on jätkuvalt Eesti KOV-de hulgas kõrgeim. Majanduslanguse perioodil 2009. ja 2010. aastal langes ka keskmine brutosissetulek. Alates 2013. aastast on see näitaja tõusnud kõrgemaks 2008. aasta tasemest – kui 2008. aastal oli keskmine brutosissetulek 1 307 eurot, siis 2013. aastal 1 339 eurot ning 2014. aasta keskmine brutosissetulek oli vastavalt tabelile 9 kasvanud 1419 euroni. Viimsi valla elanike haridustase on kõrgem kui Eesti keskmine, mistõttu tööalased väljavaated ja seeläbi kõrgemad sissetulekud on riigi keskmisest paremad. Võib eeldada, et 2015. aastal kasvab keskmine maksumaksjate brutosissetulek veelgi (Seletuskiri Viimsi eelarve eelnõule 2015).

Tulumaksu jätkuvat kasvu on toetanud ka Viimsi valla läbi aegade väga madal töötuse määr. Viimsi vallas oli 2010.a novembri seisuga töötuse protsent alla 6% töövõimelisest elanikkonnast. 2010.a märtsis oli töötuid kokku 711. Alates sellest ajast vähenes töötute arv pidevalt. 2011. aasta märtsis oli see langenud 481-le ning 2012. a augustiks lausa 322-ni – valla töövõimelisest elanike arvust moodustas see ca 4,5%. (Viimsi valla eelarvestrateegia aastateks 2013-2016 ...) 2014. aasta septembriks oli registreeritud töötuid 234 ja töötute arv aina väheneb.

2015. a eelarve tulude plaani koostamisel on Viimsi vallas arvesse võetud riigi majanduse hetkeolukorda ja ametlikke majandusprognoose 2015. aastaks. Olulisem neist on Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos. Valla jaoks on prognooside koostamisel olulised järgmised näitajad:

- tööhõive kasvuprognoosid;
- keskmise palga ja sealt tulenevalt tulumaksu kasvu prognoosid. (Seletuskiri Viimsi eelarve eelnõule 2015)

Kolmas KOV, mida antud töö autor lähemalt uurib, on Harjumaal asuv Loksa linn. Loksa linnas elab Rahvastikuregistri andmete kohaselt 01.01.2015 seisuga 2749 inimest (Loksa linna koduleht).

Loksa linna põhitegevuse tulud on vastavalt tabelilt 8 alates 2010. aastast 3,20 miljonilt vähenenud 2014. aasta lõpuks 3,06 miljoni euroni. Füüsilise isiku tulumaks on sealhulgas vähenenud 1,3 miljonilt 1,27 miljonini euroni. Kui 2010-2012.a olid nii eelarve tulu kui üksikisiku tulumaksu osakaal suures languses, siis 2012-2014.a näitasid nii eelarve tulu kui üksikisiku tulumaksu osakaal taas kasvu. Kui Rae ja Viimsi vallas moodustab üksikisiku tulumaks kogutuludest ca 65%, siis Loksa linnas on füüsilise isiku tulumaksul eelarve tuludes osakaal küll väiksem (aastal 2010 41%, aastal 2014 41,5%), kuid Loksa linna jaoks sarnaselt Rae ja Viimsi vallale olulise tähtsusega kogutuludest.

Analüüsidest põhjalikumalt Loksa linna 2010.a majandusaasta aruannet, selgub, et nii eelarve tulude kui üksikisiku tulumaksu laekumise suure languse põhjuse taga oli tegelikult vaid üks ettevõtte – Loksa Laevatehas. Seoses 2010.a alguses Loksa Laevatehase sulgemisega tekkis võrdlemisi suur tööpuudus, mis põhjustas ka märgatava elanike väljarände (Loksa linna konsolideeritud ...). Kokku koondas Loksa Laevatehas 2010.a jaanuarist aprillini 525 töötajat. (Tooming, U. Loksa laevatehas ...) Tänu Loksa Laevatehasele tekkinud väljarändele kahanes Loksa linnas elanike arv järgmistel aastatel märkimisväärselt. Kui 31.12.2010 seisuga oli Loksa linnas 3091 elanikku, siis 31.12.2012 seisuga kahanes see arv 2907 elanikuni ja 01.01.2015 seisuga 2749 elanikuni. (Loksa linna majandusaasta ...) Paralleelselt elanike arvule vähenes ka Loksa maksumaksjate arv. Kui 2009.a lõpus oli Loksa linnas kokku 1411 maksumaksjat, siis 2010.a lõpuks langes see arv 1286-ni, 2012.a 1124-ni ja 2014.a 1117-ni. Seega kahanes maksumaksjate arv perioodil 31.12.2009-31.12.2014 kokku 294 maksumaksja võrra.

Vastavalt tabelile 9 on Loksa linna keskmine brutopalk aastatel 2010-2014 kasvanud 701-lt 827 euroni. Enamik sellest kasvust toimus aastatel 2012-2014, mil brutopalk kasvas 110 euro võrra. Keskmise brutotulu kasv mõjutas positiivselt ka üksikisiku tulumaksu laekumiste kasvu, mis 2012-2014.a oli taas tõusutrendis.

Loksa linna 2015. aasta eelarve eesmärk on tagada Loksa linna tasakaalustatud terviklik areng koostöös linnavalitsuse hallatavate asutuste ja koostööpartneritega, et võimaldada linnakodanike, linna asutustele, ettevõtetele ja linna külalistele võimalikult head tasemel teenused ning sotsiaalset abi vajavatele linnakodanikele vähemalt rahuldavad hüved ja tingimused toimetulekuks. (Loksa Linnavolikogu)

Eelpool kolme omavalitsuse üksikisiku tulumaksu analüüsis selgus ning toetudes Rahandusministeeriumi eelarvete prognoosidele, Statistikaameti andmetele ning kohalike omavalitsuste eelarve selgituskirjadele, jäid pinnale kaks selget tulumaksu laekumise kasvu mõjutavat tegurit:

- 1) maksumaksjate arvu muutus;
- 2) keskmise brutosissetuleku kasv.

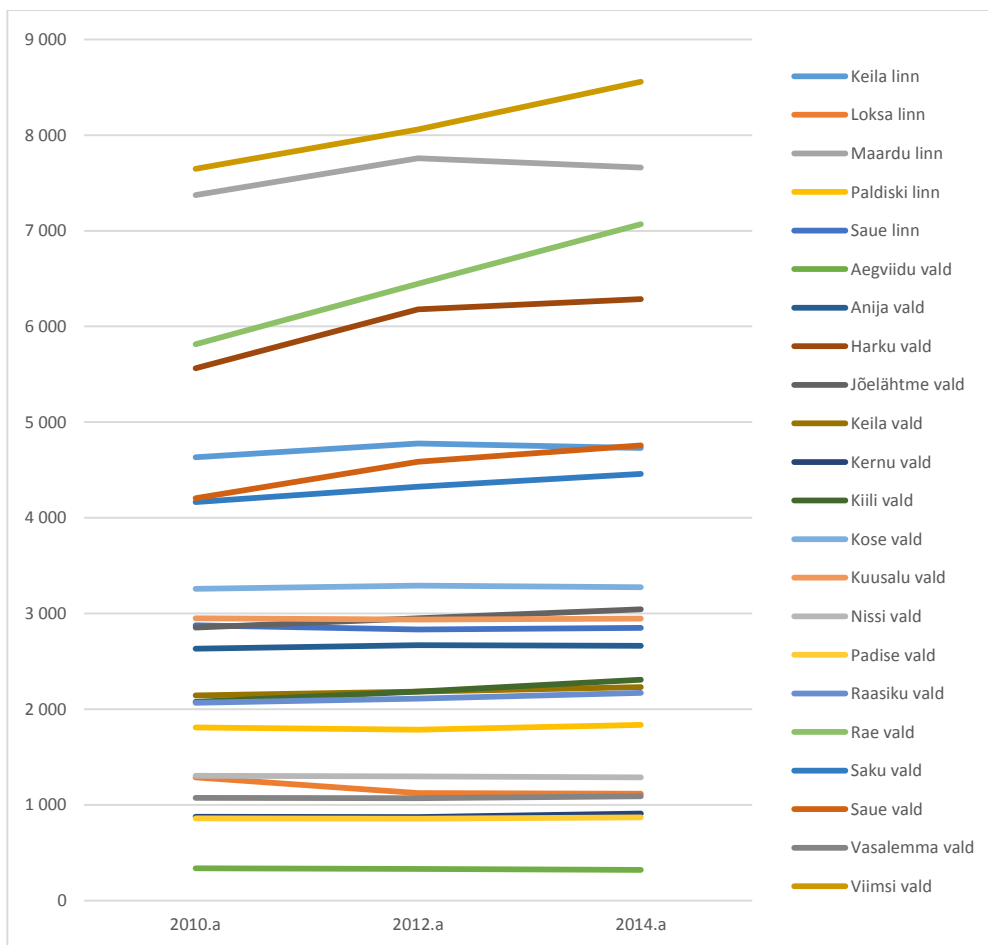
Ei saa ka arvesse võtmata jätta seda, et kui nii 2010 kui ka 2012.a laekus maksumaksja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele 11,40%, siis alates 2014.a laekub omavalitsustele 11,60%, mis ka kindlasti omavalitsuste tulumaksulaekumiste kasvule kaasa aitab.

Nii Rae kui Viimsi vallas on kasvanud 2010-2014 nii maksumaksjate arv kui ka keskmine brutopalk. Kui Rae vallas kasvas maksumaksjate arv sellel perioodil 5800-lt ca 7000-ni, siis Viimsi vallas kasvas maksumaksjate arv 7522-lt 8328-ni ehk Rae vallas 17% ja Viimsi vallas ca 10%.

Kogu Eestis on maksumaksjate arv samuti kasvanud. 2010. a oli maksumaksjate arv 571920 ning 2014.a 591338. Loksa vallas oli maksumaksjate arv langustrendis, kahanedes 2010.a 1286-st 1117 maksumaksjani 2014.a lõpuks. (VMS andmed 2002-2015 ...)

Harjumaa omavalitsustes vähenes vastavalt joonisele 2 aastatel 2010-2014 maksumaksjate arv lisaks Loksa linnale veel Saue linnas ning Aegviidu, Kuusalu ja Nissi vallas. Kõikides ülejäänud omavalitsustes maksumaksjate arv sel perioodil kasvas.

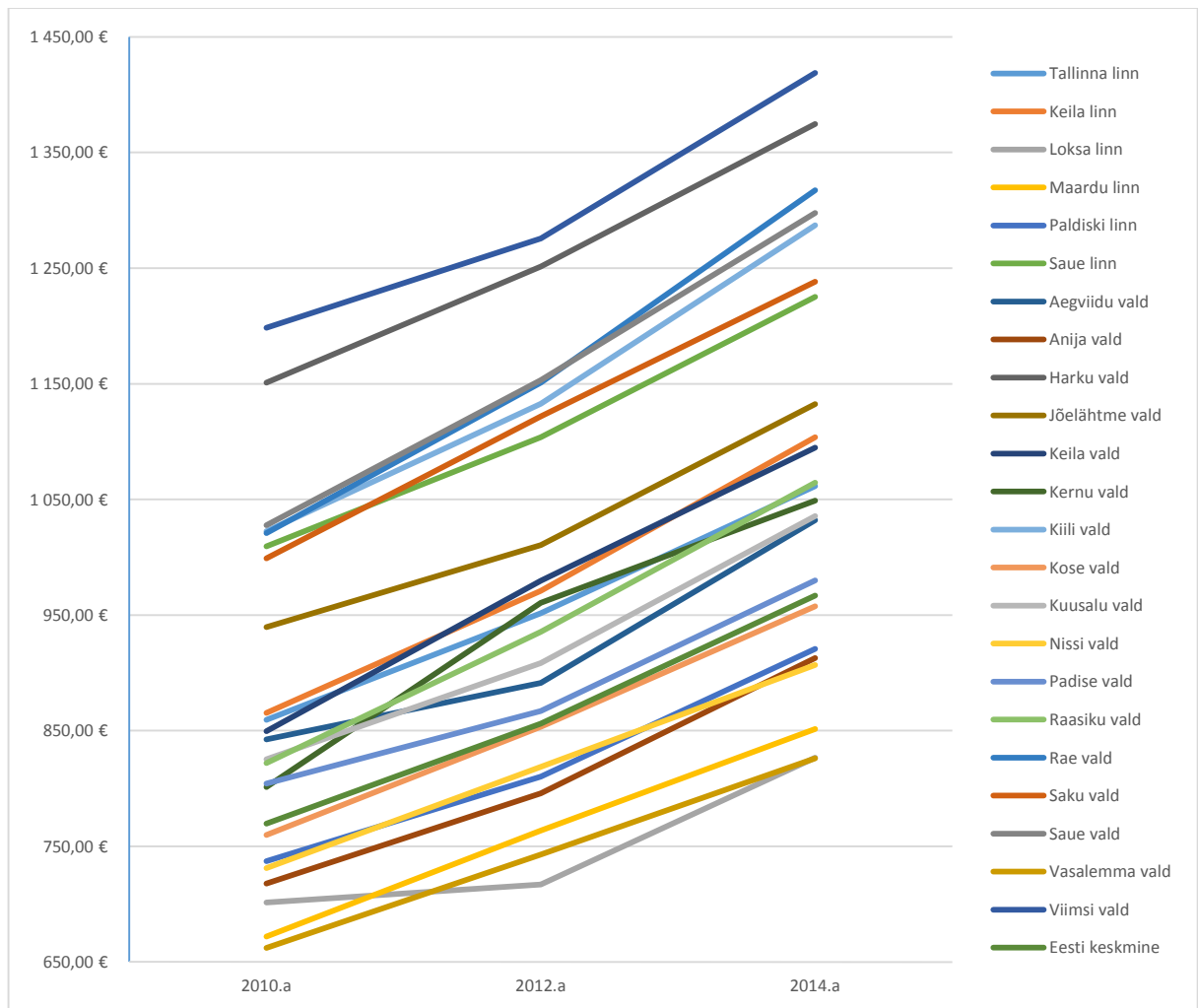
Joonis 2. Harjumaa omavalitsuste (va Tallinn) maksumaksjate arv aastatel 2010, 2012 ja 2014



Allikas: Väljamaksed füüsilistele isikutele 2002-2015 ...

Keskmine brutopalk näitas 2010-2014 aastatel kasvutrendi nii omavalitsustes kui riigis tervikuna. Eestis on keskmine brutopalk viimase 4 aasta jooksul tõusnud 770-lt eurolt 967 euroni ning kindlasti on keskmise sissetuleku kasvu mõjutanud ka iga-aastane miinimumpalga tõus, mis on aastatel 2010-2014 tõusnud 278 eurolt 355 euroni kuus. Kui kogu Eestis on aastatel 2010-2014 kasvanud keskmine brutopalk ca 20%, siis Rae vallas oli see vastavalt 1021-lt eurolt 1317 euroni ehk 22% ja Viimsi vallas 1198-lt eurolt 1419 euroni, so 16%. Loksa vallas kasvas sel perioodil keskmine brutopalk 110 euro võrra 827 euroni, so 15%. Järgnevast joonisest 3 selgub, et keskmine brutopalk pole kasvanud mitte ainult eelmainitud kolmes omavalitsuses, vaid kõikides Harjumaa omavalitsustes aastatel 2010-2014. Samuti selgub joonisest 3, et üle pooltel Harjumaa omavalitsustel on keskmine brutopalk kõrgem võrreldes Eesti keskmise brutopalgaga.

Joonis 3. Harjumaa omavalitsuste ja Eesti keskmine brutopalk kuus aastatel 2010, 2012 ja 2014



Allikas: Väljamaksed füüsilistele isikutele 2002-2015 ...

2015.a on nii maksumaksjate hulk kui keskmise brutopalk kasvutrendis. Sellest lähtuvalt on ka üksikisiku tulumaksule kasvuootus kõigis kolmes omavalitsuse 2015.a eelarvete tuludes, sh Eesti riigi eelarve tuludes.

## KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö esimese osa eesmärgiks oli selgitada välja, millistele kriteeriumitele peab hea maksusüsteem vastama. Selleks iseloomustati esmalt üksikisiku tulumaksusüsteemi teket ja arengut ning selle komponente. Selgitati ka maksuteoreetikute ja majandusteadlaste erinevaid teooriaid ning analüüsiti Balti riikide ja Põhjamaade tulumaksusüsteemide eripärasid.

Töö esimese osa tulemusena selgus, et tulumaksusüsteemid on riigiti erinevad. Kui Balti riikides on levinud proportsionaalne tulumaksusüsteem, siis Soomes ning Rootsis on levinud progresseeruva maksumääraga tulumaksusüsteem. Proportsionaalse ja progressiivse maksusüsteemi üldisel analüüsil selgus, et mõlemal süsteemil on omad eelised ja puudused. Kuigi proportsionaalne maksusüsteem on läbipaistev ja maksumaksjatele arusaadav ning kõiki maksumaksjaid võrdselt kohtlev süsteem aitab säilitada usaldatavust ja usku maksuseadusse, siis teistpidi on selle maksusüsteemi negatiivne külge see, et ta soosib elanikkonna sissetulekute suurt ebaproportsionaalset jaotust. Progressiivne tulumaks kogub küll tulu eelarvesse, stabiliseerib majandust, jagab ümber tulusid, kuid mõjutab negatiivselt inimeste ja ettevõtete käitumist ning muudab maksusüsteemi keerukamaks nii arusaamise kui haldamise osas.

Võttes arvesse töös käsitletud erinevad seisukohad, selgusid töö autori arvates kolm olulist kriteeriumit, milline üks hea tulumaksusüsteem olema peaks:

- 1) lihtne, läbipaistev, kergelt administreeritav;
- 2) inimeste ja ühiskonna heaolule keskendunud; majandust stabiliseeriv;
- 3) kooskõlas ühiskonna õiglustundega.

Töö autor usub, et tänane Eesti maksusüsteem kõigile kolmele kriteeriumile ei vasta. Kuigi tänane süsteem on lihtne, läbipaistev ja kergelt administreeritav, siis ei ole tänane süsteem jätkusuutlik ühiskonna heaolu kasvatamisel ning kooskõlas madalapalgaliste õiglustundega.

Käesolevale bakalaureusetöö teise osa eesmärgiks oli analüüsida Eesti riigieelarve ja kolme kohaliku omavalitsuse (Rae vald, Viimsi vald, Loksa linn) üksikisiku tulumaksu ning välja selgitada, millised on üksikisiku tulumaksu laekumist mõjutavad tegurid.

Eesmärgi saavutamiseks analüüsis töö autor põhjalikult nii Eesti riigi kui kolme eelpool mainitud omavalitsuse eelarve tulusid ning üksikisiku tulumaksu osa selles. Läbi töötati kõikide eelarvete täiendavad selgituskirjad ning analüüsid. Töö autor toetus paljus ka

Rahandusministeeriumi prognoosidele ning vallavalitsuste kodulehtedelt saadud informatsioonile.

Töö tulemusena selgus, et nii Eesti eelarves kui kahes omavalitsuse eelarves (Rae vald, ja Viimsi vald) on üksikisiku tulumaks 2010-2014.a stabiilselt kasvanud. Langustrendi oli näha nii eelarve tuludes tervikuna kui ka üksikisiku tulumaksu laekumisel Loksa linna eelarves. Laekumistest hoolimata tulid nii riigi kui omavalitsuste puhul välja kaks selget tulumaksu laekumist mõjutavat tegurit:

- 1) maksumaksjate arvu muutus;
- 2) brutopalka kasv.

Nii Rahandusministeeriumi prognoosid kui ka kohalike omavalitsuste eelarvete seletuskirjad andsid täiendavat kinnitust töö autori poolt väljaselgitatud kahele tulumaksu laekumist mõjutavale tegurile.

Kogu Eestis on 2010-2014.a maksumaksjate arv pidevalt kasvanud. 2010.a oli maksumaksjate arv 571920 ning 2014.a 591338. Maksumaksjate arv on sellel perioodil kasvanud ka Rae ja Viimsi vallavalitsuses. Kui Rae vallas kasvas maksumaksjate arv 2010-2014.a 5800-lt ca 7000-ni, siis Viimsi vallas kasvas maksumaksjate arv 7522-lt 8328-ni. Loksa vallas oli maksumaksjate arv langustrendis, kahanedes 2010.a 1286-st 1117 maksumaksjani 2014.a lõpuks. Vastavalt maksumaksjate arvu muutuste trendile, muutusid ka omavalitsuste üksikisikute tulumaksu laekumised. Kui Rae ja Viimsi vallas kasvas tänu maksumaksjate arvu kasvule üksikisikute tulumaksu laekumine nendel aastatel vastavalt 4,95 miljonit eurot ja 4,13 miljonit eurot, siis Loksa vallas vähenes üksikisiku tulumaksu laekumine tänu maksumaksjate arvu vähenemisele 2010-2014.a 0,03 miljonit eurot.

Eestis on keskmine brutopalk viimase 4 aasta jooksul tõusnud 770-lt eurolt 967 euroni, st ca 20%. Keskmise sissetuleku kasvu on kindlasti mõjutanud ka iga-aastane miinimumpalka tõus, mis on aastatel 2010-2014 tõusnud 278 eurolt 355 euroni kuus. Rae vallas on keskmine brutopalk viimase 4 aasta jooksul tõusnud 1021-lt eurolt 1317-le eurole, st 296 eurot, Viimsi vallas vastavalt 1198-lt eurolt 1419 euroni. Loksa vallas kasvas sel perioodil keskmine brutopalk 110 euro võrra 827 euroni, so 15%. Kuna kõikides uuritud omavalitsustes kasvas keskmine brutopalk sel perioodil ühtlaselt, siis võib järeldada, et brutopalka üldine kasv oli kõikide omavalitsuste puhul oluliseks mõjutavaks teguriks üksikisiku tulumaksu laekumisel.



Üksikisiku tulumaksu kasvu omavalitsuste eelarvetes on kõigele lisaks kindlasti ka mõjutanud see, et kui nii 2010 kui ka 2012.a laekus maksumaksja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele 11,40%, siis alates 2014.a laekub omavalitsustele 11,60%.

Antud tööle oli seatud kaks hüpoteesi:

- Tänane proportsionaalne tulumaksusüsteem on Eestile sobiv.
- Üksikisiku tulumaks moodustab omavalitsuste eelarvete tuludes olulise osa.

Bakalaureuse töö tulemusena selgus, et kuigi tänane Eesti tulumaksusüsteem on läbipaistev, maksumaksjatele selge ning riigile kergelt hallatav, siis teistpidi on selle maksusüsteemi negatiivne külg see, et ta soosib elanikkonna sissetulekute suurt ebaproportsionaalset jaotust ning ei ole Eestile sobivaim. Eestile sobiv maksusüsteem oleks töö autori seisukohast väheste astmetega ja progressiivne. Selgus ka, et üksikisiku tulumaksu osakaal on tõepoolest omavalitsuste eelarvetes valdaval kohal. Kui Rae ja Viimsi vallas moodustab üksikisiku tulumaks ca 65%-lise osakaalu, siis Loksa vallas on see keskmiselt 45%. Eestis keskmiselt moodustab üksikisiku tulumaksu osakaal KOV-ide eelarvetes 56%, mistõttu on jätkuvalt tulumaksuga seotud teemad kõikide omavalitsuste jaoks valdaval positsioonil.

Antud töö autor on kokkuvõtvalt seisukohal, et hea maksusüsteem peaks säilitama oma lihtsuse ja läbipaistvuse, kuid samas inimeste vahel tulusid õiglaselt ümber jaotama ning majandust stabiliseerima. Parima lahendusena näeb töö autor võimalust, kus tuleks sisse viia võimalikult lihtne progressiivne tulumaksusüsteem väheste maksuastmetega ja mahaarvamistega. Seda seisukohta toetab ka paljude Euroopa riikide tänane käitumine, mis väljendub progressiivsete maksuastmete arvu pidevas vähendamises.

Antud töö tulemusena usub autor, et kuigi meie tänane tulumaksusüsteem on läbipaistev ning meie ühtne maksumäär nii üksikisiku kui juriidilise isiku puhul on loonud ausa ja usaldusväärse süsteemi, oleks aeg mõelda progressiivsele maksusüsteemile.

# **SUMMARY**

## **DEVELOPMENT AND PROPORTION OF INDIVIDUALS INCOME TAX IN THE BUDGETS OF STATE AND LOCAL MUNICIPALITIES**

Kadi Märtson

Today, taxes are the primary source of revenue for both the state government, as well as local governments and funds received from them are used to finance the activities of the various tiers of government.

In developed democratic welfare states, the most significant source of revenue is income tax. Income tax is evidently related to the amount of revenue received from a person's activities, which is why income tax issues generally have a dominant position also in various studies and fiscal policy discussions. Individual income tax, in addition to the collection of budget revenues, also plays a significant role in a fair and efficient distribution of income as possible between members of the society. It is essential that taxes would be easy to manage, understandable for the taxpayers and in line with a sense of justice in the society.

This thesis focuses on analysing factors that influence individual income tax and the receipt of income tax in both the state and local government budgets.

The aim of the first part of this Bachelor's thesis was to find out, which criteria a good tax system must meet. To this end, the formation and development of the individual income tax system and its components was characterized. The different theories of tax theoreticians and economists were also explained. In addition, the specifics of the income tax system of the Baltic and Nordic countries were analysed.

The first part of the work showed that income tax systems are different from country to country. While proportionate income tax system is dominant in the Baltic countries, then in Sweden and Finland, the progressive tax rate system prevails. The overall analysis of the proportional and progressive tax system revealed that both systems have their advantages and disadvantages. While the proportional tax system is transparent and understandable to taxpayers and the system, treating all taxpayers in the same way helps to maintain the credibility of and confidence in the tax law, on the other way around, the downside of this tax system is that it favours large disproportionate distribution of population's income. While progressive tax collects revenue in the budget, stabilizes the economy and redistributes income, it negatively

affects the behaviour of individuals and businesses and makes the tax system more complicated in terms of both understanding and management.

Taking into account the different positions covered in the thesis, the author's findings reveal three important criteria of what a good tax system should be:

- 4) simple, transparent, easily administered;
- 5) focused on the well-being of people and society; stabilizing the economy;
- 6) in line with the society's sense of justice.

The author believes that today's Estonian tax system does not meet all three criteria. Although the current system is simple, transparent and easily administered, then the current system is not sustainable for increasing the society's welfare and in line with the sense of fairness of the low-paid.

The purpose of the second part of this Bachelor's thesis was to analyse the Estonian state budget and the individual income tax of three local governments – Rae rural municipality, Viimsi rural municipality and Loksa town – to find out what the factors are that affect the receipt of individual's income tax.

To achieve this goal, the author thoroughly analysed the work of the budget revenues of the Estonian state as well as the budget revenues of the three above-mentioned local governments and the share of individual income tax. Additional clarification letters and analysis of all budgets was conducted. The author was also guided largely by the Ministry of Finance forecasts and information obtained from the websites of rural municipality governments.

The results of the work indicated that both in the Estonian budget, as well as in the budget of two local governments (Rae and Viimsi), the individual income tax has grown steadily in 2010–2014. A downward trend was seen in the budget revenues as a whole as well as in the receipt of individual income tax in the Loksa city budget. Despite the receipts, in terms of both the state and the local governments, two clear factors were identified that influence the receipt of income tax:

- 3) change in the number of taxpayers;
- 4) there was a growth in gross salary.

Both the estimates of the Ministry of Finance, as well as the explanatory letters of local government budgets gave further confirmation of the two factors affecting income tax receipts identified by the author of this thesis.

The growth of the individual income tax in the budgets of local governments has undoubtedly been influenced by the fact that both in 2010 and 2012, the local government of the taxpayer's residence received 11.40%, while, since 2014, local governments receive 11.60%.

In conclusion, the author of this thesis is of the view that a good tax system should retain its simplicity and transparency, but also fairly redistribute income among people, and stabilize the economy. As the best solution, the author sees the possibility that a progressive tax system, which is as simple as possible, should be introduced with few tax brackets and deductibles. This view is also supported by the current behaviour of many European countries, which is reflected in a continuous reduction in the number of progressive tax brackets.

As a result of this work, the author believes that although our current income tax system is transparent, and our unified tax rate for both individuals and legal persons has created a fair and reliable system, it might be time to think of a progressive tax system.

## VIIDATUD ALLIKAD

Aastaga suurenes elanike arv vaid Harjumaal. Delfi.

<http://eestielu.delfi.ee/tallinn/elu/aastaga-suurenes-elanike-arv-vaid-harjumaal-kui-palju-vahenes-inimeste-arv-teistes-maakondades?id=70502827> (21.03.2015)

Alm, James; Melnik, Mihhail I. Taxing the „family“ in the individual income tax - Public Finance & Management; Mar2005, Vol. 5 Issue 1, lk 67-109.

Bird, R.M., Zolt E.M. Dual Income Taxation: A Promising Path to Tax Reform for Developing Countries. - Original Research Article. World Development, Volume 39, Issue 10, October 2011, lk 1691-1703.

Diamond, P., Saez, E. The Case for a Progressive Tax: From Basic Research to Policy Recommendation. - Journal of Economic Perspectives, 2011, Vol. 25, No. 4, lk 165-190.

Eelarve ja riiklik järelevalve. Siseministeerium.

<https://www.siseministeerium.ee/et/regionaalpoliitika/kohalikud-omavalitsused/rahandus-ja-eelarve> (20.04.2015)

Eesti raha ajalugu. Eesti Panga Muuseum

<http://muuseum.eestipank.ee/et/eesti-raha-ajalugu> (20.02.2015)

Ettevõtjad pooldavad proportsionaalset tulumaksusüsteemi ja tööjõumaksude langetamist . Vabariigi Valitsuse koduleht (2015)

<https://valitsus.ee/et/uudised/ettevotjad-pooldavad-proportsionaalset-tulumaksususteemi-ja-toojoumaksude-langetamist> (20.03.2015)

Eurole üleminek Eestis. Euroveeb kodulehekülg (2011)

[http://www.euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Avaleht/Vasakmenueue/Eurole\\_ueleminek\\_Eestis/index.html](http://www.euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Avaleht/Vasakmenueue/Eurole_ueleminek_Eestis/index.html) (20.03.2015)

Rahvamajanduse arvepidamine ja SKP. Eurostati koduleht.

[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National\\_accounts\\_and\\_GDP/et](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/et) (20.03.2015)

Feith, P., Majak-Knöbl, M. Taxation in the Baltic States. IMG koduleht

<http://www.img.ee/en/taxation-baltic-states> (23.02.2015)

Finland tax rates. Nordisk eTax koduleht.

<https://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/suo/eng/i07.asp> (24.02.2015)

Goody, R. M. (1976) The individual income tax. The brooking institution. Lk 11

Hagelberg, R. Rahaasjadest ja riigi rollist nende korraldamisel. Tallinn: Eesti Pank; Tartu Greif OÜ, 2007, 300 lk.

- Huberg, M., Kannukene, M. (2006) Tulumaksumäärad lukus. – Ajakiri Maksumaksja, nr 1 (99) jaanuar 2006, lk 11
- Huberg, M. (2008a) Aasta maksuseaduste muudatused. – Ajakiri Maksumaksja, nr 1 (119) jaanuar 2008, lk 27
- Huberg, M. (2008b) Tulumaksureformi külmutamine on põhiseaduse vastane. –Ajakiri Maksumaksja, nr 9 (127) september 2008, lk 18-24
- Huberg, M. (2009) Head uut maksuaastat. – Ajakiri Maksumaksja, nr 12 (142) detsember 2009, lk 16
- Jacobs, B., de Mooij, R., Folmer, K. Analyzing a Flat Income Tax in the Netherlands. - Tinbergen Institute Discussion Paper, 2007-29/03. Tinbergen: University of Tinbergen, 2007, lk 18.  
<http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/07029.pdf> (22.04.2015)
- Kann, L. (2011). Tulumaksumäär langeb 2015. aastast 20%-le.  
<http://www.raamatupidaja.ee/?PublicationId=14f39cfc-0e16-47d9-9966-9a1098e6fa70> (20.03.2015)
- Keen, M., Kim, Y., Varsano, R. The “Flat Tax(es)”: Principles and Evidence. - International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, Working Paper, 2006, No. 218, 48 lk.  
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06218.pdf> (22.04.2015)
- Kohalikud omavalitsused. Siseministeerium.  
<https://www.siseministeerium.ee/et/tegevusvaldkonnad/kohalikud-omavalitsused> (22.04.2015)
- Kohalike omavalitsuste eelarvearuanded. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/kov-eelarved-ulevaated#KOVTK> (27.04.2015)
- KOV-i tulubaasi ja eraldiste võrdlus 1996-2019. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/doc.php?108331> (27.04.2015)
- Kuan Chen, Y. The progressivity of the Malaysian personal income tax system - Kajian Malaysia, Vol. 30, No.2, 2012, lk. 27–43. School of Social Science, Universiti Sains Malaysia, 11800 USM, Penang.  
[http://web.usm.my/km/30\(2\)2012/30\(2\)%20ART%202%20\(27-43\).pdf](http://web.usm.my/km/30(2)2012/30(2)%20ART%202%20(27-43).pdf) (27.04.2015)
- Kuusik, G., Lehis, L. (2010). Maksud 2011. – Ajakiri Maksumaksja, nr 12 (154) detsember 2010, lk 13
- Kähr, L. (2006). Maksud 2007. – Ajakiri Maksumaksja, nr 12 (110) detsember 2006, lk 38

- Küsimused ja vastused riigieelarve tulude/kulude ja valitsussektori eelarvepositsiooni arvestuse kohta. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/doc.php?108091> (24.04.2015)
- Lehis, L. (2006). EML probleemipüstitused ja ettepanekud tulumaksu valdkonnas. – Ajakiri Maksumaksja, nr 3 (101) märts 2006, lk 18-19, 26-27
- Lehis, L. (2008). Tantsud maksudega selleks korraks läbi. – Ajakiri Maksumaksja, nr 12 (130) detsember 2008, lk 17-18
- Lehis, L. Maksuvaba tulu tõus – kes pakub rohkem? MaksuMaksja, 2013, 2, lk 5-6.
- Lewkowicz-Grzegorzcyk, K. TAX PROGRESSION AS AN INSTRUMENT OF INCOME REDISTRIBUTION. - European Financial Systems 2012. Ed. P. Červinek. Czech Republic: Masaryk University, Faculty of Economics and Administration Department of Finance, 21st and 22nd June 2012, lk 125-130.  
<https://is.muni.cz/do/econ/sborniky/2012/proceedings-EFS-2012.pdf> (24.04.2015)
- Lill, A. Euroopa Liidus maksustatakse jätkuvalt tarbimist.  
[http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.stat.ee%2Fdokumentid%2F70130&ei=wPUYVdujCcL1aoyygvAL&usg=AFQjCNFbZu\\_fg8\\_EoN0i1qmFxR2uJWtQ&sig2=3EjZoPqi2Lslhhw0FmX2IQ](http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.stat.ee%2Fdokumentid%2F70130&ei=wPUYVdujCcL1aoyygvAL&usg=AFQjCNFbZu_fg8_EoN0i1qmFxR2uJWtQ&sig2=3EjZoPqi2Lslhhw0FmX2IQ) (29.03.2015)
- Lill, A. Kriisiaastate maksumuudatuste mõju Balti riikides. Statistikaameti kodulehekülg.  
<https://statistikaamet.wordpress.com/2012/03/29/kriisiaastate-maksumuudatuste-moju-balti-riikides> (28.03.2015)
- Lillemets, K. (2006) Maksukorraldus  
<http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/16023/Maksukorraldus.pdf?sequence=1> (20.02.2015)
- Lim B.I., Hyun, J.K. Comparative analysis of the effective income tax function: empirical evidence using LIS data. - Applied Economics Letters; 2/10/2006, Vol. 13, No. 2, lk 117-121.
- Linnart, M. Töötukassa: töötuse vähenemine tasapisi aeglustub.  
<http://uudised.err.ee/v/majandus/41e3e028-6a03-4284-bf1e-bd1777766fbc>  
 (24.04.2015)
- Loksa linna koduleht.  
<http://www.loksalinn.ee/> (09.05.2015)
- Loksa linna konsolideeritud 2012 majandusaasta aruanne. Loksa linna koduleht.  
<http://www.loksalinn.ee/documents/1430624/0/Loksa+linna+konsolideeritud+2012+majandusaasta+aruanne.pdf/42f8f428-2792-48fc-b86d-da44839ca5b7> (09.05.2015)

Loksa linna majandusaasta aruanded

<http://www.loksalinn.ee/majandusaasta-arued> (09.05.2015)

Loksa Linnavolikogu määruse eelnõu „Loksa linna 2015. aasta eelarve“

[http://www.loksalinn.ee/documents/1430624/2160218/vk\\_m\\_eelnou\\_2015a\\_eelarve.pdf/35c0ea4b-8d37-4009-b56c-e2b3b7dd5b69](http://www.loksalinn.ee/documents/1430624/2160218/vk_m_eelnou_2015a_eelarve.pdf/35c0ea4b-8d37-4009-b56c-e2b3b7dd5b69) (09.05.2015)

Maksumäärad 2013. Maksu-ja Tolliameti kodulehekülj.

<http://www.emta.ee/index.php?id=31647> (20.03.2015)

Maksumäärad 2014. Maksu-ja Tolliameti kodulehekülj.

<http://www.emta.ee/?id=34957&tpl=1026&highlight=maksumäärad,2012>  
(20.03.2015)

Maksuseaduste muudatused 2012.-2013. aastal. Maksumaksjate koduleht.

<http://www.maksumaksjad.ee/modules/AMS/article.php?storyid=340> (24.02.2015)

Maksusüsteemide lihtsustamine. Ajakirja Economist kodulehekülj (2005)

<http://www.economist.com/node/3860731> (20.01.2014)

Małecka-Ziemińska, Edyta. Personal income taxation in Poland - Ekonomika

/Economics, 2008, Vol. 84, lk 16-28.

Miimumipalk. Statistikaamet.

<https://www.stat.ee/29949> (24.04.2015)

Mirrlees, J.A. 1971, An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation, Review of Economic Journal, vol 88, lk 175-208

Mondschein, J. Finland Clarifies 2015 Tax Rate Changes.

<http://www.bna.com/finland-clarifies-2015-n17179924662/> (23.02.2015)

Musgrave, R.A., Musgrave, P., Bird, R. Public finance in theory and practice. Canadian edition. Toronto: McGraw-Hill Ryerson, 1987, 768 lk.

Muudatused tulumaksuseaduses alates 01.01.2015. Maksu-ja Tolliameti kodulehekülj.

<http://www.emta.ee/index.php?id=35980> (20.03.2015)

Mäekask, A. (1999) Vabariigi maksudest pärast esimest iseseisvumist. Eccounting Perspectives on the Thrushold of the 21st century: artiklite kogumik. Tartu: Bookmill, 1999. Lk 155-157

Männik, J. Eesti-Rootsi toru: Rootsi mudel Eestile ei sobi.

<http://kes-kus.ee/eesti-rootsi-toru-rootsi-mudel-eestile-ei-sobi/> (26.03.2015)

Nael, M. Eelmisel aastal tööpuudus vähenes

<http://uudised.err.ee/v/majandus/b5f4121b-9c8e-4dc1-81a7-85864f386a54>  
(26.04.2015)



- Olulisemad maksumäärad aastatel 2007-2014. Eesti Maksumaksjate Liit.  
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/AMS/article.php?storyid=338> (20.02.2015)
- Owens, J. Fundamental Tax Reform: An International Perspective. – National Tax Journal, 2006, Vol. LIX, No. 1, lk 131-164.
- Rae valla arengukava 2025. Rae valla koduleht.  
[http://www.rae.ee/documents/823250/3926706/Rae\\_Valla\\_Arengukava+2025.pdf/fd6d715d-7705-47c2-ba11-503e7ddfd896](http://www.rae.ee/documents/823250/3926706/Rae_Valla_Arengukava+2025.pdf/fd6d715d-7705-47c2-ba11-503e7ddfd896) (28.04.2015)
- Rae valla tutvustus ja asukoht. Rae valla koduleht.  
<http://www.rae.ee/tutvustus-ja-asukoht> (28.04.2015)
- Riigieelarve ja majandus. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/riigieelarve-ja-majandus> (28.04.2015)
- Riigieelarve ja majandusülevaated. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/riigieelarve-ja-majandusulevaated> (28.04.2015)
- Riigieelarve 2015. Rahandusministeerium.  
<http://www.fin.ee/riigieelarve-2015> (28.04.2015)
- Rootsi peaminister nõuab uutelt liikmesriikidelt kõrgemaid makse. Estonian World Review.  
<http://www.eesti.ca/rootsi-peaminister-nouab- uutelt-liikmesriikidelt-korgemaid-makse-pm/article6718> (29.03.2015)
- Rüütli, K. (2008). Poolt – maksumäära langetamine tuleb peatada. – Ajakiri Maksumaksja, nr 9 (127) september 2008, lk 25
- SEB: Balti riikide majandus kasvab. Pealinn.  
<http://www.pealinn.ee/newset/seb-balti-riikide-majandus-kasvab-n141057> (29.03.2015)
- Seletuskiri Viimsi eelarve eelnõule 2015. Viimsi valla koduleht.  
[http://www.viimsivald.ee/public/Seletuskiri\\_2015\\_eelarve\\_III\\_lug\\_27\\_01\\_2015.pdf](http://www.viimsivald.ee/public/Seletuskiri_2015_eelarve_III_lug_27_01_2015.pdf) (28.04.2015)
- Seletuskiri volikogu määruse eelnõu “Rae valla 2015. aasta eelarve kinnitamine” juurde. Rae valla koduleht.  
[https://www.rae.ee/documents/823250/4007202/03.2+2015+seletuskiri\\_2.lugemine.pdf/f87db43cb-9ba4-4fab-bc94-c56492eed269](https://www.rae.ee/documents/823250/4007202/03.2+2015+seletuskiri_2.lugemine.pdf/f87db43cb-9ba4-4fab-bc94-c56492eed269) (28.04.2015)
- SKP kasv (%). The World Bank koduleht.  
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries/EU-EE-LV-LT-FI-SE?display=graph> (28.04.2015)

- Smith, A. (1904) *Rahvaste rikkus (Nature and Causes of the Wealth of Nations)*. 5. täiend tr. London: Methuen&Co.  
<http://www.econlib.org/library/Smith/smWN21.html#V.2.23> (20.02.2015)
- Staher, K. *Estimates of Employment and Welfare Effects of Personal Labour Income Taxation in a Flat-Tax Country: The Case of Estonia*. – Working Paper Series Bank of Estonia, 3/2008, 48 lk.  
[http://www.eestipank.ee/sites/default/files/publication/en/WorkingPapers/2008/\\_wp\\_308.pdf](http://www.eestipank.ee/sites/default/files/publication/en/WorkingPapers/2008/_wp_308.pdf) (28.04.2015)
- Sweden tax rates 2015. Nordisk eTax koduleht.  
<https://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/sve/eng/i07.asp> (24.02.2015)
- Tafenau, V. (2007). *Maksumaksjale palju rõõmustavat*. – Ajakiri Maksumaksja, nr 1 (107) jaanuar 2007, lk 13
- Tammert, P. (2005) *Maksundus: Õpik ülikoolidele ja kõrgematele õppeasutustele*. 3. ümbertöötatud trükk. Tallinn: Kirjastaja OÜ Aimwell. Lk 3-13, 139, 140, 176
- Tammert, P. (2006) *Tulumaks*  
<https://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17318/Tulumaks.pdf?sequence=1> (20.02.2015)
- Tax card in Latvia. KPMG Baltics (2015)  
<http://www.kpmg.com/LV/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Publicationseries/tax-publications/Documents/LV%20Tax%20Card%20Eng.pdf> (30.03.2015)
- Tax card 2015: With effect from 1 January 2015 Lithuania. KPMG Baltics (2015)  
<http://www.kpmg.com/LV/lv/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Publicationseries/nodoklu-publikacijas/Documents/LT-Tax-Card-Eng-2015.pdf> (30.03.2015)
- Taxation trends in the European Union 2014. Eurostat (2014)  
[http://ec.europa.eu/taxation\\_customs/resources/documents/taxation/gen\\_info/economic\\_analysis/tax\\_structures/2014/report.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2014/report.pdf) (20.02.2015)
- Tooming, U. *Loksa laevatehas koondab kõik töötajad*. Postimees.  
<http://tallinncity.postimees.ee/216557/loksa-laevatehas-koondab-koik-tootajad> (10.05.2015)
- Tran-Nami, B., Evans, C. *Tax Policy Simplification: An Evaluation of the Proposal for a Standard Deduction for Work Related Expenses* - Australian Tax Forum, Oct 2011, Vol. 26, Issue 4, lk 719-735.
- Tulumaksuseadus 2008-2015, Riigiteataja kodulehekülg  
<https://www.riigiteataja.ee/akt/119032015065?leiaKehtiv> (28.04.2015)

Valimislubaduste analüüs: maksusüsteemi erinevad tulevikud. Praxis.

[http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/valimuslubadused\\_maksud.pdf](http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/valimuslubadused_maksud.pdf)  
(28.04.2015)

Vanasaun, I. Maksuerisused Baltikumis tegutsedes.

<http://rup.ee/maksud/artiklid/maksudest-uldiseelt/maksuerisused-baltikumis-tegutsedes>  
(20.02.2015)

Viimsi sai 2015.a. eelarve. Viimsi valla koduleht.

<http://www.viimsivald.ee/viimsi-sai-2015a-eelarve/> (28.04.2015)

Viimsi valla eelarvestrateegia aastateks 2013-2016 kinnitamine. Viimsi valla koduleht.

[http://www.viimsivald.ee/public/vol16.10.12\\_maarus\\_nr17.pdf](http://www.viimsivald.ee/public/vol16.10.12_maarus_nr17.pdf) (28.04.2015)

Väljamaksed füüsilistele isikutele 2002-2015 (22.04.2015). Rahandusministeerium.

<http://www.fin.ee/doc.php?108329> (28.04.2015)

Ülevaade majanduse olukorrast, riigieelarve tulude laekumisest ning riigieelarveliste vahendite kasutamisest seisuga 31.12.2010. Rahandusministeerium.

<http://www.fin.ee/doc.php?108185> (28.04.2015)

Ülevaade majanduse olukorrast, riigieelarve tulude laekumisest ning riigieelarveliste vahendite kasutamisest seisuga 31.12.2012. Rahandusministeerium.

<http://www.fin.ee/doc.php?108113> (28.04.2015)

IV kvartalis oli keskmine palk taas kord üle 1000 euro. Statistikaamet.

<https://www.stat.ee/90768> (28.04.2015)